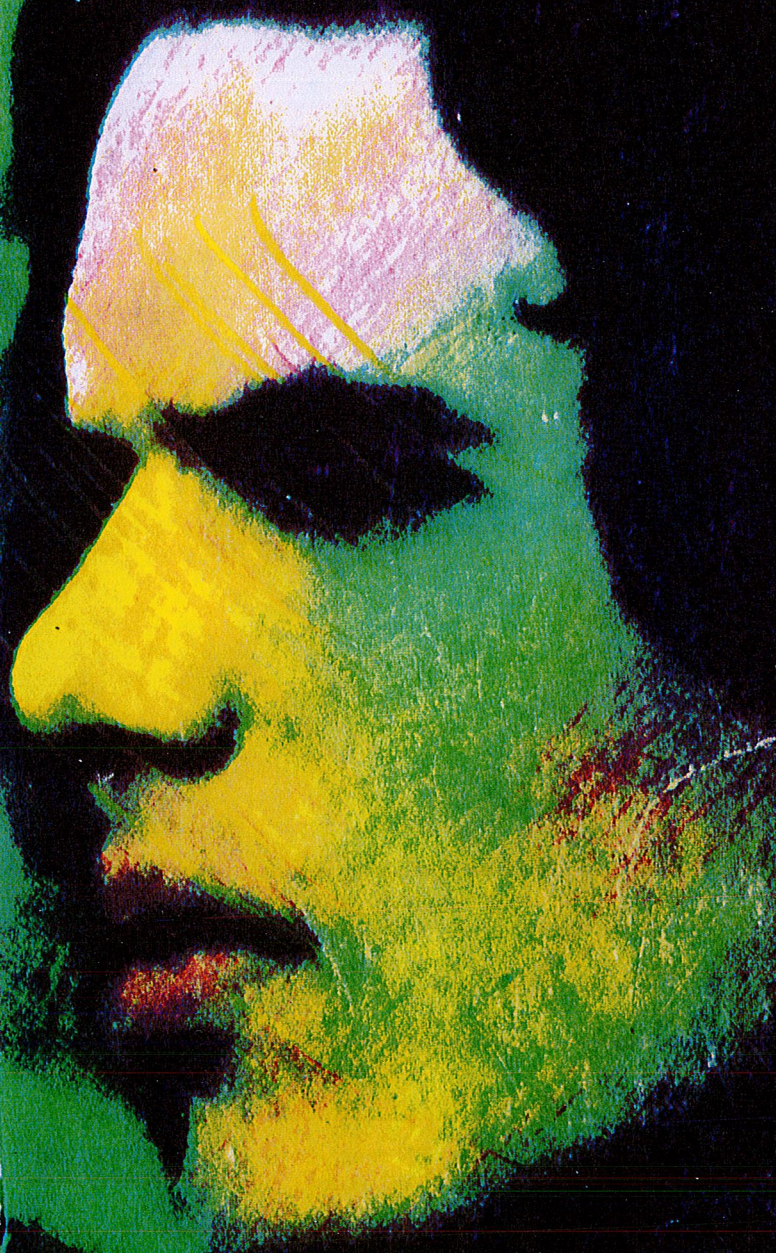

FREMME

Gyldendal Leif Esper Andersen

„Han skreg, da lædersnoren ramte, og prøvede at trække sig baglæns og at få vejret igen, men de andre fulgte efter. Endelig kunne han begynde at få luft, og rettede sig lidt op, og det lød næsten som et skrig, da han sagde:

– Jamen, hvorfor gør I det?

Ingen af dem svarede. De stirrede bare på ham.

– Men så sig det da! Hvad har jeg gjort jer? Hans stemme var ved at gå over i gråd, mere af hjælpeløshed og håbløshed, end af smerte.“

Fremmed er en rystende beretning om en ung jugoslavisk drengs oplevelser med det danske fremmedhad. Bogen var sørgelig aktuel da den udkom første gang i 1975 – og det er den stadig.

Fremmed fik i 1976 Kulturministeriets børnebogspris.

„Leif Esper Andersen fortjener megen ros for denne bog, både for holdning, dens forståelse for unge og dens sprog. Og så er den tilmed spændende.“

Ingerlise Kofoed, Politiken

„Et væsentligt emne. Sober og spændende underholdning, som må få selv en døv til at høre og en blind til at se.“

Vejle Amts Folkeblad

Gyldendal

Bókasavnið

10350610

LEIF ESPER ANDERSEN

Fremmed

Gyldendal

I

Han fik øje på dem, da de kom ind gennem porten, men da var det allerede for sent. Han havde set dem alle tre før og vidste, at de var skrappe, og han så sig lynhurtigt om for at se, hvor han kunne slippe væk. Det var håbløst. Der var mure hele vejen rundt om gården, og den eneste vej ud var gennem porten. Så bøjede han sig ned og rodede med sit snørebånd for at skjule sit ansigt, men det var ingen nytte til. De havde set ham, og de kom langsomt hen imod ham.

Jozef plejede ikke at være bange, men der var grænser. Han var netop fyldt femten, og de var alle tre mindst to år ældre. Hjemme i Jugoslavien havde han tit været med i et godt slagsmål, men det var noget helt andet. Der var altid nogen, som holdt med en, og man var ligesom dem, man sloges med. Det havde været ordentlige slagsmål, hvor man fik sine øretæver og gav nogle igen, og dagen efter kunne man spille fodbold sammen på pladsen bag ved skolen. Her i landet var de andre altid flest, fordi han selv altid var alene. Og de tre her var ikke ude på at slås. De var bare ude på at tæve.

Nu var de kun nogle få meter fra ham. De gik ganske langsomt og på sådan en mærkelig måde, nærmest som katte, lidt dovne og bløde i bevægelserne. Ham i midten svingede langsomt en flettet læderrem med en knude i enden foran sig. Den snurrede rundt som et hjul på samme langsomme, truende måde, som drengene gik. Ingen af dem sagde noget, og det var tydeligt, at det ikke var tilfældigt. Ham i midten havde læderjakke på eller også var det plastic. De andre var

i blå cowboy-jakker.

Jozef begyndte at trække sig tilbage lige så langsomt, som de andre gik frem. Fire meter var der mellem dem, højst. De gik langsommere nu. Venstre fod, højre fod. De to i cowboy-jakkerne havde hænderne i lommerne. Tømmelfingrene stak udenfor og midt i sin angst lagde Jozef mærke til, at den enes negle var sorte. En vanvittig tanke om, at når han slap ud af dette her, skulle han se efter, om han havde husket at rense sine egne, fløj gennem hans hoved, mens han langsomt bevægede sig baglæns. Højre, venstre, højre. De gik i takt alle fire, det vil sige, han var nødt til at flytte venstre fod, når de flyttede højre, fordi han gik baglæns. Højre, venstre. Venstre, højre.

De stirrede ham ind i øjnene alle tre og gjorde ham forvirret, fordi han kun kunne stirre tilbage på én af dem. Han valgte den midterste, fordi han så kunne skimte de to andre, men han kunne ikke holde blikket fast og lod øjnene fare hen over dem alle, mens han prøvede at lade være med at blinke. Højre, venstre, venstre, høj...

Han gav et lille hop af skræk, og der kom en lyd ud af hans mund, da hans hæl stødte mod muren. Ham til venstre grinede. Eller han grinede næsten. Josef kunne se hans øjne forandre sig et kort øjeblik, inden han selv mærkede muren mod sin ene skulder.

Lyden af tøj mod mursten var meget høj i den stille gård, mens han skrabede sig langs med muren, og alligevel var det kun en hvisken mod det brag, det gav, da hans sko stødte mod skraldespanden i krogen. Og braget var slet ikke noget brag, men et lille bump. Kun for Jozef var det et brag.

Han var fanget i et hjørne, kunne ikke komme et skridt længere tilbage. De tre var også standset. Der var stille

længe. Længe.

– Nå, nigger, sagde ham i læderjakken endelig. Ka' du li' at få tæsk?

Hvorfor var det ikke omvendt? Jozef så i et glimt, hvordan det var plasticjakken – eller var det læder? – der stod i hjørnet, og han selv og to kammerater, der stod foran. Hvorfor var det ikke de andre, der var nødt til at rejse til et andet land for at arbejde?

Han havde været i Danmark i to år og forstod udmærket, hvad den anden sagde, men han svarede ikke, for han vidste ikke, hvad han skulle svare. Og hvorfor kaldte de ham „nigger“? Han var ikke helt sikker på, hvad en nigger var, men han var klar over meningen. Han mærkede, at han blev våd inden i hænderne, og han blev også sært tung i maven. Han vidste, han skulle have tæsk, og han syntes, han allerede kunne mærke lædersnoren svirpe ned over ryggen gennem skjorten og gummiskoene bore sig ind i maven. Han havde lyst til at skrike, men han kunne ikke, for han var tør i munden og øm i halsen, og for resten ville det heller ikke hjælpe.

De sagde ikke noget i lang tid, kiggede bare på ham, mens han stod og krøb sammen op ad skraldespanden.

– Nå, sagde plasticjakken – han var sikker på, det var plastic nu – kan du ikke svare? Er du stum, nigger?

Der var det ord igen. Han ville gerne vide, hvad det betød. Sådan helt rigtigt, på jugoslavisk. Selv om han godt vidste, hvorfor de brugte det, ville det alligevel være rart at vide, hvad det rigtigt betød. Det ville være lettere at beskytte sig imod, hvis han ikke hele tiden skulle spekulere på, hvad det egentlig var, de kaldte ham. Selv om der ikke kunne være tvivl om meningen.

Lædersnoren kørte langsomt rundt i luften. Den kørte så

langsomt, at han skulle tage sig sammen for ikke bare at følge den med øjnene. Han måtte holde øje med dem alle tre, men lædersnoren kørte og kørte. Hvor ondt mon sådan en lædersnor gjorde?

— Jeg tænkte det sgu nok. I kan ikke engang tale. Men I kan godt komme herop og hugge arbejdet fra ordentlige folk, hva'? Og hugge vores piger, hva'?

Hugge deres arbejde. Ja, men han havde jo selv set annoncen i avisen hjemme i Jugoslavien. Man manglede arbejdere her i Danmark, og derfor ville man gerne have folk fra Jugoslavien til at tage herop. Først havde hans far været her et år alene, og så var han selv og hans lillesøster og hans mor kommet. Måske vidste de her slet ikke, hvordan det hele hang sammen. Han måtte prøve at forkla...

I det samme trådte plasticjakken et skridt frem og lod lædersnoren suse ned over hans venstre arm. Han gav et skrig af smerte og tumlede om mod skraldespanden i sit forsøg på at komme væk.

— Nå, der er altså lyd i dig. Fortæl os det så. Ka' du li' at få tæsk?

Han fik vand i øjnene på grund af smerten, og hans højre hånd søgte op mod armen, hvor snoren havde ramt. Han stod bøjet over skraldespanden og mærkede den sødlige lugt fra det halvrådne affald og følte det pludselig uværdigt. Plasticjakken var trådt tilbage igen, så han stod på linie med de to andre. Langsomt rejste han sig op, mens han slæbte hånden hen over skraldespandens låg. Det kolde metal gjorde ham lidt mere rolig. Så ramte hans hånd noget. Håndtaget. Langsomt lukkede hans fingre sig om håndtaget på låget. Han havde noget at forsvare sig med nu. Han skulle bare finde ud af, hvordan han skulle bruge det.

- Sådan en sigøjnerunge forstår måske ikke engang menneskesprog.

Det var ham længst ud mod gården, der sagde noget, og i det samme havde Józef sin plan klar.

I et sæt rev han låget til sig, trådte et skridt frem, svingede låget mod plasticjakkens ansigt og kastede det i samme bevægelse efter ham ud mod gården.

Ingen af de tre havde ventet et angreb. De sprang alle bagud og til siden for at undgå det flyvende metal, og det gav netop Józef den plads, han havde brug for. Som en kat fór han gennem åbningen, tværs over gården og ud gennem porten. Råb og skrig fløj ham om ørerne, da han drejede til venstre og spurtede hen ad fortovet. Han var klar over, at de ville følge efter ham, men herude var der mennesker, og han havde et forspring.

Han tumlede ind i en lille fyr, som blev slynget ind mod muren og gav sig til at hyle, men han gav sig ikke tid til at se efter, om der skete noget med ungen. Så sprang han ud over kantstenen og løb videre ude på gaden et langt stykke, hvor der ikke var parkerede biler. Bag sig hørte han de tre råbe og skrig, mens de prøvede at hale ind på ham, men han turde ikke vende sig for at se, hvor langt de var borte.

Ved den første sidegade drejede han til venstre. Her var mindre trafik, og han kom hurtigere frem. Lidt henne var en dame ved at stå af en cykel på den anden side af gaden. Han kiggede sig tilbage over skulderen i farten og begyndte at skrå over kørebanen.

Netop da damen var ved at lægge sit brev i postkassen, blev cyklen revet fra hende. I begyndelsen kørte han på fortovet. Så kom der en nedkørsel ved en port, og han fortsatte ude på gaden.

Han stillede cyklen op ad en mur i gaden bag ved deres egen. Så gik han ind gennem porten, tværs over gården, sprang over et plankeværk – og var hjemme. Han var stærkt forpustet og stod stille lidt med hænderne på knæene for at få åndedrættet i ro, inden han gik op. Der var ingen grund til, at hans forældre skulle mærke noget. Hans far ville blive gal, og hans mor ville blive bange, og ingen af dem ville blive begejstret for det nummer med cyklen. Selveftig var det også synd for damen, men han havde haft hårdt brug for den, og hun klarede sig sikkert uden. For resten var det jo også nogle af hendes slags, der havde været efter ham, så det var vel ikke mere end rimeligt, at hun lånte ham en cykel.

Da han havde fået vejret igen, skubbede han døren op og begyndte at gå op ad trappen. Det var ved at blive mørkt, og der var ingen lys på trappen, men han kendte udmærket vejen i mørke.

Trappen lugtede surt af gammel mados og gas og vådt tøj, men det var han så vant til, at han ikke lagde mærke til det. Eller også havde han tvunget sig selv til at lade være med at lægge mærke til det. Hjemme i Jugoslavien havde de haft deres eget lille hus ude på landet. Det var hvidt og lugtede rent og friskt, og om efteråret, når paprikafrugterne var høstet, blev de hængt som lange, røde perlekæder rundt om huset for at tørre. Det så festligt ud, men det kunne man jo ikke leve af, som hans far plejede at sige. Det var derfor, han var rejst til Danmark. Her kunne han tjene flere penge,

og selv om alting var meget dyrere, havde han alligevel sendt bud efter Jozef og lillesøster Liza og mor. Nu boede bedstefar og bedstemor alene i huset derhjemme, og i to år havde de været alene om at hænge de lange, røde paprikakæder op på muren.

Tanken om landsbyen derhjemme, huset, solen og kammeraterne, gjorde ikke hans humør spor bedre. Hvorfor skulle det være ham, der skulle flytte fra alt det, han godt kunne lide? Hvorfor skulle det være ham, der skulle tæves af drenge, han ikke kendte, og drilles, fordi han ikke snakkede dansk, så godt som de gjorde? Han kunne forstå alt, hvad de sagde, og han kunne også snakke dansk, selv om det måske lød lidt mærkeligt. Men der var ikke en eneste af dem, der kunne sige ét ord på jugoslavisk, og alligevel skulle han drilles.

Det var satans alt sammen. Og det var i hvert fald et ord, han vidste, han kunne sige rigtigt på dansk. Satans. Og skide. Skidegodt. Skidedum. Skideskønt. Det var noget af det første, han havde lært, og selv om de sagde det alle sammen, skulle man alligevel passe på, når man sagde det. Som nu den dag i skolen da lærer Svendsen havde spurgt ham, om han ikke havde det godt, og han havde svaret, at han var skidesyg.

De andre i klassen havde grinet og drillet ham hele dagen, og Svendsen havde sagt til ham, at så syg var han vel heller ikke. Men dagen før havde han selv hørt Svendsen sige til en af de andre lærere, at den nye båndoptager, de havde fået på skolen, var skidegod.

Det var skidesvært at finde ud af. Det var næsten lige så svært som at finde ud af at skrive dansk. Det havde ikke været særlig svært at lære at tale det, så folk kunne forstå

det, når han skulle købe ind eller spørge om vej, men da han så skulle til at skrive det i skolen, viste det sig, at de skrev ordene på en helt anden måde, end de sagde dem.

Det var satans alt sammen. Og nu var de oven i købet efter ham for at give ham tæsk. Og han havde været nødt til at hugge en cykel. Og han havde klaret sig i dag, men det var umuligt at undgå at møde de tre fyre en anden gang, og så var der ikke store chancer for, at der var et skraldespandelæg ved hånden. Og hvis der var, var der ikke store chancer for, at de ville give ham lov til at bruge det.

Han kunne høre, at hans mor var ved at lave mad, da han lukkede døren op til lejligheden, men han gik forbi køkken- døren og ind i stuen, hvor Liza sad og læste i et blad. Hans far arbejdede på skiftehold og kom først hjem efter midnat, og det var bare godt, for så var han fri for at snakke med ham. Men hvis han ikke passede på, skulle hans mor nok finde ud af, at der var noget i vejen, og hun holdt ikke op, før han havde fortalt det hele. Og så ville hans far vide det hele i morgen tidlig.

Liza løftede ikke engang hovedet, da han kom ind. Så slap han også for hende. Hun var tolv år og en god kammerat, og faktisk holdt han meget af hende. Hun kunne tie stille, når det skulle være, men i øjeblikket ville han helst ikke snakke med nogen som helst. Det var svært nok, som det var, og det ville bare blive endnu sværere, hvis hele familien skulle rodes ind i det. Der var alligevel ingen af de andre, der kunne hjælpe ham. Ingen af dem kunne gå i skole for ham, ingen af dem kunne gå i byen for ham. Han måtte klare det selv, skønt han ikke anede hvordan. Der var bare én ting, han var sikker på: det ville ikke blive let. Lige meget hvor godt han gemte sig, ville han på et eller andet tids-

punkt komme til at stå ansigt til ansigt med de tre fra gården i dag. Og hvad så? Han mærkede allerede lædersnoren piske ned over ryggen, og helt af sig selv fandt hånden op til armen, hvor den havde ramt.

Moren og Liza snakkede løs, mens de spiste. Selv sagde han ikke mere end nødvendigt. Det var det sædvanlige: hvordan det var gået i skolen. Det var gået, som det plejede. Lidt drilleri, som han ikke længere tog alvorligt, og som kammeraterne vist heller ikke mente ret meget med, men som alligevel var irriterende. Foldbold i gymnastiktimen – og det var han god til – og en god time med Eriksen, som prøvede at lære ham og to yngre jugoslaverbørn dansk. Det var timer, som Jozef glædede sig til, for Eriksen var fantastisk. Han fortalte lidt om ham, som han havde gjort så ofte før, bare for at mor og Liza ikke skulle synes, at han var alt for tavs, men der var ikke den samme begejstring i hans fortælling som sædvanlig. Og det var ikke Eriksens skyld. Men oplevelsen med de tre fyre i gården sad i ham endnu og gav ham ikke lyst til at fortælle.

I hvert fald gav det ham ikke lyst til at fortælle andet, end at det havde været en ganske almindelig dag. Og hvis han først begyndte at fortælle, hvordan skulle han så forklare, hvorfor han havde været inde i den gård?

Han skubbede tallerkenen ind på bordet og gik hen og lagde sig på sofaen. Om lidt skulle han ud og vaske op – det var hans dag – men så længe mor og Liza sad og sludrede, kunne han da slappe af. Den gård. Det var den vigtigste gård i hele byen, og nu turde han ikke komme der mere. Satans.

Liza fortalte højt og larmende om et eller andet, og det

irriterede ham. Han drejede sig rundt, så han fik næsen ind mod væggen, og stoppede en finger i det øre, der vendte opad. Men han kunne høre Lizas stemme alligevel og blev mere og mere rasende. Hvorfor kunne hun ikke holde kæft eller i hvert fald snakke på en måde, så det var til at holde ud? Hvorfor havde han ikke et værelse, hvor han kunne være alene? Mange af hans klassekammerater havde, det vidste han. Mon der overhovedet var andre i klassen end ham, der ikke havde? Han måtte sove her i stuen, og Liza måtte sove i soveværelset. To værelser og et køkken. Og et wc ude på gangen, og det måtte de dele med nabofamilien, som godt nok også var jugoslaver, og det var da et held. Men derfor var det alligevel noget lort. Lort. Det var også et af de ord, han havde lært først, men som man skulle være forsigtig med at bruge. Det var egentlig mærkeligt. Mennesker satte nogle bogstaver sammen i en eller anden rækkefølge, og når de så var blevet færdige med det, vedtog de, at lige nøjagtig den rækkefølge måtte man ikke sige bogstaverne i. Det var så fjollet, at kun voksne kunne finde på det.

Liza kværnede og kværnede, og til sidst klaskede han puden oven på øret og trykkede til. Det hjalp lidt. Så lukkede han øjnene, og med det samme så han gården for sig igen: skraldespandene, murene, porten, plasticjakken og de to i cowboyjakkerne. Så dukkede der et par sorte negle op. Et øjeblik tænkte han på at se efter, om hans egne var sorte, men det var kun et kort øjeblik. Det var jo så ligegyldigt. Han turde ikke komme i den gård mere, og så kunne det hele være det samme. Men det kunne det bare ikke alligevel. For der var jo det, at han netop i dag havde fundet ud af, at det var i den gård, hun boede.

Han stod alene med opvasken, og det morede ham ikke spor. Både Liza og mor holdt mund nu, så den ene læste nok, og den anden strikkede. Liza læste kærlighedsromaner, som hun byttede med veninderne i skolen. Sådan noget lort. Kærlighed. Hun havde for resten mange veninder, Liza. Det var, fordi hun var lyshåret og lys i huden og ikke lignede en jugoslav, mente han. Selv var han mørk og sorthåret. Mere sorthåret end alle andre i klassen. Og større. Det var nok derfor, han ikke havde rigtige kammerater. De andre var nogen barnerøve. Det var over et år siden, at han selv havde fået hår mellem benene, og de andre var først lige begyndt. Hans – hvad var det nu, de kaldte den, jo, pikken – var også meget større. Han kunne se det i gymnastiktimerne. I begyndelsen havde de andre grinet, men det var de holdt op med nu. Det var nok, fordi deres egen var begyndt at blive større og de selv var begyndt at få hår. Og så deres stemmer. Lyse, skingre tøsestemmer. Det var godt nok også begyndt at forandre sig nu, men han havde nu ikke fået rigtige kammerater af den grund. Det skulle såmænd ikke undre ham, om de læste kærlighedsromaner ligesom Liza. Kærlighed. Pladder.

Hun hed Hanne, hende i gården, og hun gik en klasse over ham. Så måtte hun jo være seksten. Men hun var sød alligevel. Og hun drillede aldrig.

Han havde kendt hende længe. Sådan da. Han havde i hvert fald vidst, hvem hun var. Det var begyndt, den dag da en hel masse havde stillet sig op rundt om ham og var begyndt at råbe og drille, fordi hans madpakke ikke var som

de andres. Det havde været umuligt at komme ud af ringen, for hver gang han prøvede, havde de skubbet ham ind igen. De fleste af dem havde han kunnet tæve, men der havde været en tyve-tredive stykker, og når de var sammen, var det håbløst. Han havde haft mest lyst til at tude af arrigskab og hidsighed, men han vidste, at det var det værste, han kunne gøre. Hvis man først begyndte at tude, var man fortabt.

Lige da han næsten ikke kunne klare det længere, var hun kommet, og det så ikke ud til, at hun havde spekuleret på, at de var mange. Hun havde boret sig ind i kredsen, til hun stod inde midt i den, og så havde hun skældt ud. Hun havde snakket meget hurtigt og meget højt, og hun havde slået med hovedet på sådan en sjov måde, så håret havde pisket fra side til side. Han kunne endnu høre, hvordan hendes stemme havde smældet tilbage fra skolens mure:

— Sådan en flok små, snottede undermålere. Skal I være tyve om en, så kan I prøve med mig. Vil I også slå på piger, så værsgo. I skal ikke tro, jeg slår igen, for jeg vil ikke snaves til ved at slå på nogen af jer. Føj for pokker. Nå, kom så i gang, I lus!

Så havde hun lagt hænderne om på ryggen og var gået lige hen mod de største af drengene, og da hun var kommet helt hen til dem, gik hun bare videre, og de var trådt til side og var holdt op med at råbe, og ringen, som havde holdt ham fangen, og som havde været uigennemtrængelig, åbnede sig, og hun masede lige igennem, og hullet i ringen lukkede sig ikke, og til sidst var han gået bagefter, og ikke en eneste havde gjort ham noget.

Da de begge to var kommet fri, havde hun vendt sig om og slået med hovedet, så håret piskede fra side til side. Så

havde hun smilet til ham, et lille hurtigt smil, troede han nok, og derefter var hun gået over til et par veninder, som om det at sætte en flok ondskabsfulde drenge på plads, var noget hun gjorde hver dag. Selv var han løbet ned og havde låset sig inde på toilettet. Der havde han tudet, tudet og tudet. Raseriet over at være blevet drillet og en eller anden fjollet fornemmelse af, at han var blevet reddet af en pige, havde overvældet ham og fået tårerne til at gøre hans ansigt tykt og hævet, så han havde måttet stå og vaske sig med koldt vand i lang tid bagefter. Men ikke én var fulgt efter ham, og ikke én havde sagt noget til ham om det resten af dagen. Tværtimod. Det var næsten, som om de andre så det som noget stort, at han var blevet forsvaret af Hanne. Noget stort at blive forsvaret af en pige.

Siden den dag havde han kigget efter hende hver dag, og et par gange havde han vovet at smile til hende. Hun havde smilet igen, glad og ugenert, og havde sagt „dav“ eller „hej“, når de mødtes. Hun var pæn, pænere end de andre piger. Langt hår, der var næsten lyst. Og pæne tænder. Og buler i blusen.

Jozef havde tænkt meget på de buler. Han så som i en tåge sin egen hånd glide ned over Hannes hår, strejfe hendes kind og lægge sig til rette på den ene af bulerne. Han blev ræddet over hele kroppen, det prikkede og stak så mærkeligt, og han – vågnede ved braget, da den tallerken, han havde stået med i hånden, ramte gulvet og skårene fløj til alle sider.

„Satans!“ hvislede han, mens han bøjede sig ned og samlede de største skår op. Det ville koste ham en ekstra opvask, det vidste han, for det var en fast regel, men et eller andet sted langt inde i sig havde han en tydelig fornemmelse af, at det ikke var det, han havde ment med „satans“. På en eller

anden måde havde „satans“ noget med hende og gården og de tre bisser at gøre.

Han gjorde sig færdig med opvasken og køkkenet i en fart og gik ind i stuen til de andre. De havde tændt for fjernsynet og sad begge to og så på et eller andet, som han ikke gad finde ud af hvad var. Der var lektier til i morgen, fjolledanske ord, der skulle skrives på en helt anden måde, end de skulle siges. Hvorfor i alverden skulle han lære at skrive dansk? Som om han havde tænkt sig at blive længere i dette kolde, sure land end højst nødvendigt. Et land, hvor solen kun skinnede nogle få måneder om året, hvor de ikke kunne spille fodbold og knap nok håndbold, men fik klø, hver gang de spillede landskamp med Jugoslavien.

Overbevist om, at der ikke kunne siges ét eneste godt ord om landet, begyndte han at rode bøgerne ud af sin taske i rigtig dårligt humør. Først da han sad med danskbogen i hånden, kom han i tanker om én god ting: lærer Eriksen. Eriksen, der simpelt hen var fantastisk. Nå jo, og så Hanne altså. Kendte han én eneste pige hjemme i Jugoslavien, der ville have gjort det, som Hanne havde gjort den dag henne i skolen? Han troede det ikke. Men på en måde var det alligevel Hanne, der var skyld i hans dårlige humør, for hvis nu han ikke havde villet finde ud af, hvor hun boede, så var han aldrig kommet ind i den gård, og så havde han aldrig mødt de tre fyre. Og hvis han ikke havde stået og tænkt på Hanne, havde han aldrig tabt den fjolledetallerken, og så havde han ikke skullet stå og pukle med en ekstra opvask, og... hans tanker gik i ring, og lidt efter sad han og drømte om Hanne igen.

Da han endelig blev færdig med lektierne, gik han hen og

smed sig på sofaen – de andres sofa og hans seng. Mor og Liza så stadig fjernsyn. Nu var det et eller andet pigebarn, der sang. Hun havde langt, lyst hår og buler i – det var til at blive vanvittig af. Kunne de da for pokker ikke snart slukke det fjernsyn og skruppe af, så han kunne komme i seng. Han drejede sig rundt, så han fik ansigtet ind mod væggen, som han havde gjort tidligere på aftenen. Så klaskede han puden oven på øret. Hverken mor eller Liza lagde mærke til ham.

Endelig. Mor rejste sig og gik hen og slukkede fjernsynet. Der var simpelt hen ikke mere i aften. At de gad!

Jozef begyndte at finde sit sengetøj frem fra sofaens ryg. Lagenet blev lagt løst på, puden smidt i den ene ende, dynen i den anden. Så begyndte han at binde sine sko op, mens mor og Liza forsvandt ind i soveværelset.

Han halede dynen op over sig og slukkede lyset. Endelig alene. Tænk at have sit eget værelse, hvor man kunne gå ind og lukke døren, når de andre ikke var til at holde ud. Hvor man kunne slippe for fjernsyn og kærlighedsromaner og få lov til at være sur uden at skulle svare på idiotiske spørgsmål om, hvorfor man var det. Et værelse, hvor man kunne tage nogen med op, selv om han ikke vidste, hvem det skulle være. Tænk, om det kunne blive Hanne. Hvis han nu for eksempel kunne glemme noget, som hun fandt og kom for at aflevere. Hvis han nu skrev navn og adresse på. Men kunne han være bekendt, at hun skulle gå op ad den ulækre trappe? Hanne var ikke af den slags, der brød sig om at gå rundt i en stank af kogt kål og vådt tøj. Eller ville hun være ligeglad, som den dag i skolegården? Eller hvis hun nu veltede med cyklen og han fandt hende og tog hende med op, for at hun kunne blive vasket og få plaster på.

Hans tanker og planer blev mere og mere fjollede og umulige, og hans ønske om at få Hanne med ind på det værelse, han ikke havde, blev mere og mere hedt. Han ville være så god ved hende. Ville tage hende i hånden og spørge, om der var noget, han kunne gøre for hende. Ville, ville, ville. Og hun ville sige, at han, at hun... og der var hun, der er hun, nu, lige her, og hendes hår pisker fra side til side, og hun smiler, og hendes tænder og bulerne i blusen – og der er pludselig ingen bluse, men buler, der er bryster, og han mærker, at han vokser og vokser i underbukserne og bliver stor, og han får en hånd derned og ikke knage, kære sofa, for så kan mor og Liza høre det, og han krummer ryggen og bliver varm over hele kroppen, og Hanne danser i mørket over hans seng uden bluse og det er ikke til at holde ud, men... åh... og Hanne bliver mere og mere uskarp, og til sidst er der kun hendes hår, der pisker og pisker og pisker, og han lukker øjnene og bider tænderne sammen.

I morgen vil der være en plet på hans underbukser, men det gør ikke noget, og han vil gå lige hen til Hanne, når han ser hende i skolen og sige: „Dav, skal vi gå en tur efter skoletid?“ og hun vil sige „ja“ og –

Så faldt han i søvn. Og han smilede, mens han sov.

– Jozef! Joz-e-f! Du skal op. Jozef! Klokken er mange.

Gråt, kedeligt lys sivede ind gennem vinduet i stuen og gjorde det næsten umuligt for ham at vågne, men morens „Joz-e-f!“ blev ved, og han vidste, at hun ikke holdt op, før han havde sat sig på kanten af sofaen. Hver morgen var hun bange for, at han skulle komme for sent i skole, meget mere bange, end hun havde været hjemme i Jugoslavien.

– Vi må passe på, at vi ikke virker anderledes. Så går det hele meget nemmere, var hendes evige omkvæd. Som om det ikke skreg til himlen, at de var anderledes, at de var fra et fremmed land. Og hvad var der så i vejen med det? Var det ikke lige så godt at være jugoslav som at være dansker?

Langsomt kom han op at sidde og prøvede på at blive helt vågen. Det tog tid, og det gjorde det ikke nemmere, at han egentlig ikke havde lyst. Så kom han til at tænke på i aftes, og det gjorde ham helt vågen. „Dav, skal vi gå en tur efter skoletid?“ Det var det, han skulle sige i dag. Han skuttede sig. Det hele havde været så selvfølgelig i aftes, lige før han faldt i søvn. Det var noget helt andet nu. Men hvis han nu begyndte at snakke om – om hvad? Han havde jo aldrig snakket med hende før. Han måtte finde på et eller andet.

Langsomt fik han bukser på og kom ud til køkkenvasken. Han lukkede op for den kolde hane, hulede hænderne, fyldte dem med vand og stak ansigtet ned i det, prustede og gned bagefter lidt rundt i hovedet med de våde hænder. Så stak han en våd finger ind i hvert øre og drejede rundt, inden han tørrede sig i håndklædet. Tandbørsten, tandpasta, et par

skrub på langs og et par på tværs, åbne for den varme hane, fordi han ikke kunne fordrage at børste tænder og skylle mund i koldt vand, lidt gurglen, lidt skylle og spytt. Så håndklædet hen over munden et par gange, og han var færdig.

Hans mor og Liza var ved at være færdige med kaffen, da han kom ind, men han vidste, han havde god tid. Det skulle moren nok sørge for med sin faste morgensang om „Joz-e-f“. Han halede skjorten over hovedet, fik de modbydelige crepesøkker på, som han kun gik med, fordi det var de billigste, og stak fødderne i tennisskoene. Da han var ved at snøre dem, spurgte moren:

– Skal jeg smøre et par stykker mad til dig?

– Så længe du vækker mig midt om natten, skal jeg nok selv klare det, svarede han surt og satte sig på stolen og hældte kaffe op. Så fik han lov at spise i fred. Liza og moren snakkede, og hans far sov endnu. Han havde jo arbejdet til sent.

– Dav, skal vi gå en tur efter skoletid? Sådan var det, han skulle sige. Men hvordan skulle han få det sagt? Han måtte holde øje med hende og finde et øjeblik, hvor hun var alene. Han vidste, at det ville blive svært, for hun var altid omgivet af veninder, men på et eller andet tidspunkt måtte det vel lykkes. Han drak sin kaffe og spiste et par stykker brød uden rigtig at lægge mærke til det, og lidt efter rejste Liza sig, tog sin taske og gik.

Han hældte en ny kop kaffe op uden at have lyst til at drikke den og lagde mærke til, hvordan moren nervøst holdt øje med klokken. Så drak han langsomt kaffen, i små mundfulde. Han trak det med vilje ud, til hans mor ikke kunne lade være med at sige:

- Du skal af sted nu, Jozef. Du kommer for sent, hvis du ikke løber med det samme.

- Vel gør jeg ej. Jeg går den tur hver dag, så jeg ved udmærket, hvor lang tid det ta'r, snerrede han.

- Ja, men Jozef da. Er der noget i vejen? Er der sket noget? spurgte moren bekymret.

- Vel er der ej. Hvad skulle der vel være i vejen? Hvis bare jeg kunne få lov til at passe mig selv! Han råbte det næsten, mens han skubbede stolen tilbage, snuppede tasken, løb ud ad døren og smækkede den efter sig.

Hvorfor kunne de ikke lade ham være i fred? Han gik jo ikke og spurgte dem, om der var noget i vejen, tænkte han, mens han løb ned ad trappen. Så løb han over gården, standsede et øjeblik og så sig til begge sider, inden han fortsatte ud på fortovet og i retning af skolen. Kunne han måske fortælle dem, at han nær havde fået tævet sjælen ud af kroppen dagen i forvejen, at han var bange for, de skulle se ham på gaden, og at der var en pige, der hed Hanne, som havde lyst hår, der piskede fra side til side? Kunne han fortælle dem, at han havde det ad helvede til, og at han skulle sige: „Dav, skal vi ikke gå en tur efter skoletid?“ og at han ikke turde, så det var derfor, han først ville være ved skolen i sidste øjeblik?

Han havde beregnet tiden rigtigt, så han kunne fortsætte sit løb næsten lige ind ad døren uden at tale med nogen og uden at lægge mærke til nogen. Han lagde knap nok mærke til, hvad de havde i første time, men det var noget med, at læreren fortalte om en eller anden krig, som danskerne havde haft med et eller andet folk, og som de enten havde tabt eller vundet, og det ragede ham noget så langsomt. Men

når det ringede, skulle han ned i gården sammen med de andre, og der ville hun også være, og så skulle han prøve at få det sagt.

Pludselig slog en frygtelig tanke ned i ham. Hvad nu hvis hun sagde nej? Hvad nu hvis hun begyndte at grine og fortalte det til veninderne – eller til drengene i hans egen klasse? Han mærkede en brændende sugen i mellemgulvet og blev svimmel og troede, han skulle kaste op. Indtil dette øjeblik havde han troet, at hvis bare han fik det sagt, ville hun sige „ja“, og så ville det hele gå glat, og de kunne mødes ved Lystskoven uden for byen, og...

Smerten fra mellemgulvet fór op i hans hoved ved tanken om at blive til grin. På en eller anden måde havde han hele tiden gået og troet, at hun havde hjulpet den dag, fordi hun kunne lide ham, lidt i hvert fald, men måske havde hun gjort det, fordi hun havde ondt af ham. Fordi han var fremmed. Fordi han var anderledes. Måske var hun bare flov over, at folk fra hendes eget land behandlede ham dårligt, fordi han udtalte ordene på en lidt anden måde, end de selv gjorde. Hvis hun nu bare havde sagt „dav“ og „hej“, når de mødtes, fordi hun sagde „dav“ og „hej“ til alle mennesker?

Da klokken ringede, blev han siddende lidt. Så gik han langsomt ud af klassen og hen ad gangen. Han kom ud i gården og satte i løb, til han nåede sit fristed – toilettet. Her låste han sig inde og satte sig på brættet med en mærkelig følelse af at være i sikkerhed foreløbig. Men i sikkerhed for hvad? Der var ingen, der var efter ham, ikke i øjeblikket da. Var det Hanne, han var i sikkerhed for? Var han så bange for sin egen beslutning, at han måtte søge sikkerhed på et toilet. „Dav, skal vi gå en tur...“ Han hørte allerede latteren slå sammen om sig, så sig selv stå alene, mens en hujende,

grinende flok stod rundt om ham.

Da det ringede ind, blev han siddende lidt. Så lukkede han sig ud og løb op i klassen.

Dagen fortsatte, som den var begyndt. Heldigvis spurgte lærerne ham ikke ret tit. Det gjorde de aldrig. For det meste fik han lov til at sidde og passe sig selv, og når de endelig spurgte ham, var det meget nemt at lade, som om han ikke havde forstået spørgsmålet. Først i sidste time, den med Eriksen, var han nødt til at tage sig sammen. Men selv om han gjorde sig umage, opdagede Eriksen alligevel, at der var noget i vejen. Da han havde fået sat de to små godt i gang, satte han sig ned ved det bageste bord og kaldte på Jozef.

– Nå, gamle ven, sagde Eriksen og smilede, da Jozef havde sat sig. Er du træt af det hele? Er du træt af at være i Danmark?

Jozef svarede ikke, sad bare og kikkede ned i bordet, mens han kradsede sig på armen.

– Keder du dig? Ved du hvad, jeg kunne egentlig godt bruge lidt hjælp. Jeg er ved at lave et værelse i min kælder. Skal have slået en masse brædder op og sådan. Hvis du gider give en hånd med, ville jeg være glad. Du skal selvfølgelig ikke gøre det gratis.

Jozef blev helt varm indeni. Tænk at arbejde sammen med Eriksen. Og oven i købet få penge for det. Han ville med glæde have gjort det gratis, men selvfølgelig var det rart at tjene nogle kroner.

– Det...det vil jeg gerne, mumlede han. Men jeg behøver ikke at få noget for det.

– Jeg plejer ikke at arbejde gratis selv, svarede Eriksen. Jeg får mine penge for at undervise dig. Hvorfor skulle du

så arbejde gratis for mig. Du er alligevel ikke i humør til at lave noget nu, så smut bare hjem. Fortæl din mor, hvor du går hen, så mødes vi ude hos mig om tre kvarter. Du ved, hvor jeg bor.

Eriksen rejste sig og gik op til de to små for at hjælpe, og Jozef pakkede sine sager i en fart og forsvandt.

Eriksen – han var simpelt hen fantastisk.

5

Jozef og Eriksen slog søm i, savede og slog flere søm i. Eriksens to små unger fór rundt og snuppede hammeren og prøvede at slå søm i de brædestumper, der var tilovers, og på et eller andet tidspunkt gik Eriksen op for at lave kaffe. Så arbejdede de videre, og Jozef følte sig salig. De snakkede så godt sammen, mens de arbejdede. Eriksen spurgte ikke, ikke sådan da, men i løbet af eftermiddagen fik Jozef alligevel fortalt en hel del. Egentlig var det kun brudstykker, brikker til et puslespil, om hvordan han havde det i skolen, hvordan det var derhjemme og i Jugoslavien, om hvordan det var at være femten og føle sig helt alene. Indimellem vrælede Eriksens to unger, når de slog sig over fingrene med hammeren eller kom op at slås om den, men Eriksen var i stand til at trøste og forlige, mens han snakkede eller lyttede. Ved halvsektiden kom Eriksens kone hjem, og så mente Eriksen, at det kunne være nok med tømrerarbejdet for i dag. Da Jozef gik, stak han ham to tikronesedler, og Jozef lovede at komme igen den næste dag.

Det blev starten på en lykkelig uge. Ganske vist var skolen som den plejede, men eftermiddagene var herlige. Hver aften drømte han om Hanne, så hendes hår piske fra side til side og oplevede hende danse i mørket over hans seng, mens han krummede ryggen og bed tænderne sammen og besluttede at sige noget til hende dagen efter. Hver morgen hylede moren ham op med sit „Jo-z-e-f“, og hver formiddag prøvede han på at undgå Hanne af frygt for at sige noget til hende og af angst for at blive til grin. Men hver eftermiddag

arbejdede han sammen med Eriksen, sludrede og drak kaffe – og tjente penge. Efterhånden var det, som om Eriksen ikke længere var læreren, men en god kammerat, som han kunne betro sig til. Men alligevel kom Jozefs historie stadig kun i små bidder.

Da Jozef gik ud til Eriksen om torsdagen var han næsten trist. Han var klar over, at de sikkert ville blive færdig med værelset i løbet af dagen – og hvad så? Hvad skulle han lave, når han havde fri? Hvor skulle han være?

Selv om oplevelsen med de tre bisser i gården lå en uge tilbage, havde han bestemt ikke glemt den. Han gik på gården på en anden måde nu, så sig hele tiden tilbage. Ofte var han i vildrede med, hvad han skulle gøre, når han gik hjem fra Eriksen. Skulle han vælge de små, mørke sidegader og de øde pladser, hvor han havde en chance for at gemme sig, men ingen mulighed for at få hjælp, hvis han skulle møde de tre? Eller skulle han gå ad de brede, oplyste gader, hvor han var let at få øje på, og hvor der var større risiko for at møde dem, men hvor der måske var mennesker, der ville hjælpe ham?

Endnu havde han ikke fundet ud af det, så derfor gik han gerne en ny vej hjem hver dag. Og hele tiden så han sig tilbage. Da han kom ned i kælderen, var Eriksen allerede i gang, og hans to unger skændtes som sædvanlig.

– Dav, Jozef. Ja, jeg fik fri klokken et, så jeg er begyndt. Vi skulle jo gerne være færdige i dag, og hvis ikke vinduerne driller, tror jeg også vi klarer det. Og jeg har fået fat i en til at se efter de to små banditter derhenne, så de ikke tager alt for meget af vores tid. Hun kommer nok om en halv time.

Jozef kiggede et øjeblik hen på de to små knægte og var godt tilfreds. Lige så rolig og stilfærdig Eriksen var, lige så

urolige og larmende var hans to sønner. Så gik han i gang med at måle træ ud til den indvendige del af de to vinduer.

Det faldt ham så naturligt at have værktøj i hånden, og han fik bestilt noget. Uden egentlig at tænke over det, beregnede han, hvordan de tre stykker træ skulle sidde i forhold til hinanden, hvordan de skulle saves, og hvordan træets tykkelse skulle trækkes fra i længden på de to lodrette stykker, for at det vandrette stykke kunne være der. Så savede han stykkerne til, mens han nød duften af savsmuld og harpiks, gik savsnittet efter med et stykke sandpapir og prøvede brædderne i vinduet. De passede, og han følte sig godt tilpas.

Han havde netop fået den ene af drengene overtalt til at låne sig hammeren og havde fundet pakken med søm, da der lød et „Hallo! Er der nogen?“ ned gennem kælderen.

– Ja ja! Vi er hernede! Kom bare! råbte Eriksen tilbage og arbejdede roligt videre med tommestok og blyant, mens én begyndte at gå ned ad trappen. Jozef satte det første bræt på plads og fiskede et søm op af pakken.

– Dav. Dav, Jozef. Nå, det er her, I gemmer jer. Hanne stod smilende i døren.

Jozef mærkede, hvordan fingrene omkring hammeren og sømmet blev stive og uvirkelige, og tusinder og endnu tusinder af myrer kravlede rundt på hans krop. Han ville sige „dav“, men det blev kun til et svagt host fra en tør hals. Hanne! Her! Hvordan?

Hans blik fløj forvirret rundt alle steder i rummet undtagen i den del, hvor Hanne var, og faldt til sidst til ro på Eriksen. Eriksen. Barnepige. Hanne. Var han kommet til at sige for meget, mens de havde arbejdet sammen? Havde Eriksen fundet ud af...? Og i dag var det sidste dag. Var

det...

Han følte sig stiv og dum og klødset, mens Eriksen og Hanne sludrede hyggeligt og dagligdags og samtidig prøvede at overtale de to små banditter i hjørnet til at gå med Hanne ovenpå for at lave kaffe. De hylede og protesterede højlydt, og den ene af dem fik fat i en pakke søm, som han i arrigskab strøede ud over gulvet. Så lagde Eriksen tomme-stokken fra sig, og med et roligt „ja, op det skal I sgu“ gik han hen og tog fat i buksebagene på de to urostiftere og bar dem op – en i hver hånd. Hanne fulgte efter, og så var Jozef alene i kælderen.

En masse tanker fløj uden orden gennem hans hoved. Hanne, Eriksen, „Dav, skal vi gå en tur?“ Skal jeg ikke stikke af? Har jeg ikke lidt ondt i maven? Plasticjakker, lædersnore, toiletter. Hanne. Kaffe. Om lidt skulle han drikke kaffe sammen med hende. Hvad skulle han sige?

Han stod stadig i samme stilling, da Eriksen kom tilbage.

Det gik faktisk helt godt, da de endelig kom op for at drikke kaffe. Hanne og Eriksen sludrede og lo, og det var tydeligt, at det ikke var første gang, Hanne var barnepige i huset. Det beroligede Jozef lidt. Måske havde hverken hun eller Eriksen opdaget noget, så det alligevel var et tilfælde, at hun var kommet her i dag. Efterhånden slappede han mere og mere af og satte sig længere og længere ind på stolen, som han i starten næsten ikke havde turdet sætte sig på, mens han begyndte at spekulere på, hvad det egentlig var, han var så bange for, hver gang Hanne var i nærheden. Da han var færdig med det tredje stykke ostemad, var han klar over, at det ikke bare var, fordi han var bange for at blive til grin – men han var samtidig klar over, at han alligevel ville blive

ved med at bruge det som undskyldning over for sig selv.

Resten af eftermiddagen gik hurtigt. Han var blevet rolig igen, men samtidig spændt. Klumpen, han havde fået i maven, da Hanne var kommet til syne i døren, var ikke længere en knugende krampe, men var blevet blød og varm, og han var både overrasket og lidt skuffet, da de havde slået det sidste søm i og værelset stod færdigt.

Bagefter kunne han ikke rigtig forklare, hvordan det var gået til, men pludselig havde han bare gået ved siden af Hanne på vej hjem fra Eriksens. Måske var det Hannes idé, måske Eriksens, måske var det kommet helt af sig selv, men nu gik de der i hvert fald. Sammen.

Og Hanne snakkede og sludrede, som om de havde gået sådan masser af gange, snakkede om skolen og Eriksen og de to små banditter og veninderne, så Jozef næsten ikke behøvede at sige noget, men bare kunne gå og blive rolig, mens han tænkte på skolens toiletter og det mærkelige i, at han aldrig havde fået sagt „Dav, skal vi gå en tur“, men nu gjorde det alligevel.

Han var højere end hende, og det var han glad for, fordi han vidste, at hun var ældre. Mindst seksten. Hvem der bare havde været seksten. Måske skulle han lyve sig et år ældre, hvis hun spurgte. Måske ville hun ikke bryde sig om at følges med en, der kun var femten. Selv om han var den største, og selv om det ikke kunne ses, at han ikke var ældre.

De var ved at komme ud af villakvarteret og ind til de rigtige gader. Der var mere trafik her, og Jozefs gamle angst for knallerter vendte tilbage med et slag. Han drejede nervøst hovedet for at se efter, hver gang han hørte lyden af en motor, og det kom som en befrielse, da Hanne sagde:

– Skal vi gå ind et sted og få en cola?

Han kunne ganske vist ikke fordrage cola. Men han ville
væk fra gaden. Og han ville sidde sammen med Hanne.

GRILL-BAR

Ordet vrælede i rødt neon og lyste mere op i tusmørket, end Jozef brød sig om, og han så sig sky omkring, inden han smuttede ind bag efter Hanne. Der var ikke ret mange derinde, men da Hanne havde betalt for sin cola ved disken, gik hun alligevel hen og satte sig ved et bord helt bagest i lokalet, og det var han glad for.

Han købte sin egen cola og fulgte efter, forbi et par borde hvor der bare lå krøllet papir med lidt sennep og ketchup, og et hvor der sad et par piger, som stak hovederne sammen og fnisede over et eller andet. Henne i et hjørne, længst væk fra det bord Hanne havde valgt, blinkede en jukebox i rødt og gult og grønt, mens en bas-guitar og et orgel væltede rå beatrytmer ud af højttaleren, og over det hele lå der en fed os af dårlig olie fra gryderne med pømmes frites. Osen var modbydelig, syntes han, men alligevel skulle den være der. Ellers var det ikke rigtigt.

Han satte sig ved bordet over for Hanne, og et øjeblik så de på hinanden, men så kiggede han forbi hende, forbi de to piger, der fnisede endnu, og drejede hovedet, så han kunne se døren og vinduerne og ud på gaden. Han blev siddende sådan, indtil han hørte Hanne sige:

- Sig noget.
- Hva'? Ja? Han drejede hurtigt hovedet mod hende igen og spurgte forfjamsket:
- Hvad skal jeg sige?
- Det er da lige meget, lo hun. Bare et eller andet. Noget

fra Jugoslavien for eksempel. Der må være en masse, du kan fortælle, fra før du kom til Danmark.

– Nåe, der er såmænd ikke noget, sagde han undvigende og pillede ved etiketten på flasken. Han ville nødig i gang med at fortælle. Det var nemmere, når det var hende, der snakkede, så han bare kunne sidde stille og lytte.

– Hvor er du fuld af vrøvl, lo hun. Hvis jeg flyttede til et andet land, ville jeg kunne fortælle i timevis om mit eget. Om menneskene og byerne og vejret. Og om hvordan selve landet så ud. Og om alt muligt. Kommer du fra en by, eller boede du ude på landet?

– Ude på landet. I en lille by med ikke ret mange huse. Det var rart at bo der, fordi ... jeg havde også nogen venner og ... og alle dem, jeg kendte. Og vores hus. Og jeg var ikke bare en fremmed.

Jozef snakkede ikke ret højt, og han sad og kiggede ned i bordet, mens han fortalte, og drejede flasken rundt og rundt mellem fingrene. Ordene kom langsomt, og tit gjorde han ikke sætningerne færdige, men alligevel fik han fortalt en hel del. Om huset og om bedsteforældrene og om solen, der skinnede på de røde paprikafrugter, når de hang til tørre i lange rækker på de hvide mure. Efterhånden talte han sig mere og mere varm, og ordene kom hurtigere. Flasken holdt efterhånden op med at dreje rundt mellem hans fingre, mens hovedet løftede sig mere og mere, og han så Hanne lige ind i øjnene, da han sagde:

– Der var jeg lige så god som alle andre.

– Hvad mener du med det? spurgte hun. Det er du vel også her?

– Vel er jeg ej. Her er jeg nigger, og her får jeg tæv, fordi I snakker dansk bedre end jeg gør. Kan du måske snakke

jugoslavisk? spurgte han, og hans stemme lød bebrejdende, som var det Hanne, der havde kaldt ham nigger eller havde villet give ham tæv.

– Ikke et ord, svarede hun uden at blive vred. Det vil sige, jeg kan da sige Jozef, smilede hun, og han blev god igen og en smule flov.

– Men selvfølgelig er du lige så god som alle andre, fortsatte hun. Det har da ikke noget at gøre med, hvad land man kommer fra. Det har noget at gøre med en selv. Og det har vist også noget at gøre med, at man selv tror på det.

– Det sidste forstod jeg ikke noget af.

– Ja, men kan du da ikke se, at hvis du hele tiden tror, at du ikke er god nok, at de andre er bedre end dig, så går du rundt og gemmer dig, og så bliver du et pjok?

– Hvad er et pjok? Det ord har jeg ikke lært.

– Det er en, der tror, han ingenting kan og ikke er noget værd, for når han tror det, så gør han jo heller ingenting.

– Du synes altså, at jeg er et pjok?

– Vel gør jeg ej. Jeg ved, hvad du har lavet ude hos Eriksen, og ikke en eneste af dine klassekammerater havde kunnet gøre dig det efter. Og det ved du godt. Men du skal også tro på det.

– Hvad så de andre steder? spurgte han. Når de vil give mig tæsk.

– Så slå igen, hvis det er nødvendigt.

– Ja, men når de altid er flest?

Hanne svarede ikke. Hun sad og bed sig i læben, og nu var det hendes tur til at dreje colaflasken mellem fingrene. Ovre fra jukeboxen lød det „Love, baby, love“, og de kulørte lamper blinkede og blinkede. Der var kommet mennesker ved flere af bordene nu, unge mennesker som dem selv,

og Jozef opdagede, at han slet ikke havde kigget mod døren, mens han havde fortalt, eller mens de havde snakket. Nu drejede han sig og lagde armen på bordet, så han bedre kunne se, hvem der kom ind.

Sådan sad de længe, indtil Hanne sagde:

– Kan du slet ikke lide at være her i vores land?

– Nej, svarede han og drejede hovedet, så han kunne se hende igen.

– Det er jeg ked af.

– Hvorfor fanden er *du* ked af det? spurgte han overrasket og forstod ingenting.

– Fordi... fordi det er så flovt for os... og så fordi... fordi jeg kan li' dig, din idiot. Forstår du da slet ingenting.

Langsomt begyndte Jozef at forstå, og lidt efter sad de med hinanden i hånden under bordet.

„Love, baby, love“, lød det henne fra jukeboxen.

Jozef følte sig varm og ophidset og rolig på samme tid. Musikken fra maskinen i hjørnet, stemmerne og den fede os af olie smeltede sammen og blev til et lunt tæppe, der lagde sig om dem. Ingen af dem havde lyst til at sige noget, men en gang imellem klemte de hinandens fingre hårdt og smilede.

Endelig åbnede han munden:

– Kan du ikke forklare mig, hvad en nigger er?

– Hvorfor det?

– Fordi jeg gerne vil vide det. Jeg vil gerne prøve at forstå.

– Kan det ikke være lige meget? Det er bare noget dumt vrøvl.

– Det er jeg også godt klar over, men jeg vil alligevel gerne vide det, sådan helt rigtigt. Der er nogen, der har

kaldt mig det, og da blev jeg bange, fordi jeg ikke rigtig vidste, hvad det betød. Forstår du, jeg kunne jo ikke vide, om de havde ret, og så kunne jeg jo heller ikke forsvare mig.

– Det er bare et dumt ord, som amerikanerne bruger om negrene, forklarede hun. Jeg tror nok, det stammer helt fra dengang, negrene var slaver.

Jozef sad lidt og tænkte. Så smilede han en smule, men det var ikke noget glad smil, nærmest en grimasse.

– Måske er det ikke helt forkert, at de kalder os niggere så, sagde han.

– Hvad mener du med det?

– En gang imellem kan man godt føle sig som slave, svarede han. Jeg har læst en bog om det hjemme i Jugoslavien. De kom også til et andet land og måtte arbejde for andre, og de fik også de dårligste steder at bo og blev ikke regnet for noget. Og de skulle også lave alt det beskidte arbejde, det, de andre ikke ville lave.

Hanne havde sluppet hans hånd og vendt hovedet den anden vej.

– Skal vi ikke gå? spurgte hun. Hendes stemme lød så mærkelig.

– Er du vred? spurgte han forskrækket.

– Nej. Ikke på dig, i hvert fald. Kun ked af det.

Så rejste de sig og gik hen mod døren. Lige idet de gik igennem den, hørte de én råde:

– Hvad satan, jug, kan du ikke holde fingrene fra vores damer!

Så var de ude på gaden og begyndte at løbe. Med hinanden i hånden.

Der var ingen, der fulgte efter dem, så lidt efter satte de farten ned og begyndte at gå. Så snart der kom en sidegade, drejede de ned ad den og begyndte at siksakke i den rigtige retning gennem et virvar af sidegader. Husene var høje og grimme, murstenene, der engang havde været røde, var for længst farvet mørkebrune af sod og røg, men langs kantstene i begge sider af gaden stod der biler.

Det var blevet mørkt, mens de sad på grill-baren, og det var begyndt at støvregne, så gadelygterne stod som stjerner i en ring af farver. Fra de store gader i nærheden kunne de høre larmen fra trafikken, men på grund af regnen og husene, der var imellem, lød den blød og hyggelig.

De gik langsomt med hinanden i hånden nede i lommen på hendes duffel-coat. Ingen af dem havde sagt noget længe. Da de gik over en sidegade, standsede hun midt på kørebanelen og snusede op mod regnen som en hund, mens hun lukkede øjnene.

- Nu bliver det forår, sagde hun. Jeg kan lugte det.

- Hvordan kan du lugte noget inde i en by? Andet end biler og røg og skraldespande, altså. Forår, det er noget, man kan lugte ude på landet, hvor der er jord og vand, og hvor blæsten kommer ned fra bjergene.

- Det passer ikke. Foråret lugter også inde i byen. Og luften og regnen er også anderledes. Det er bare, fordi du er vant til at bo på landet. Du kender ikke byen, sådan som jeg gør. Jeg har boet her hele mit liv.

Hun lukkede øjnene igen og vendte ansigtet op mod reg-

nen, og hun fik små vanddråber i øjenvipperne og på næsen.

– Måske har du ret, sagde han. Jeg ved det ikke. Jeg har aldrig rigtig været i en by, før jeg kom til at bo her, og jeg bryder mig ikke om...

Et vræl fra et bilhorn fik dem til at fare sammen og skynde sig ind på fortovet. Så gik de videre.

– Hvad vil du være, når du kommer ud af skolen? spurgte hun lidt efter.

– Jugoslav, svarede Jozef. Svaret kom af sig selv, uden at han egentlig vidste, hvad han mente.

– Ah, hold op med dit pjat. Svar nu ordentligt.

– Ja, men det passer. Jeg vil hjem til Jugoslavien. Vi har et hus og noget jord, og bedstefar og bedstemor kan ikke blive ved med at klare det. Jeg vil ikke rådne op på en dansk fabrik, som min far gør.

– Vil du ikke lære noget først. Jeg mener, når du nu er heroppe, ville det da være dumt, hvis du ikke lærte noget, før du tog hjem.

– Tror du måske ikke, jeg kan lære noget i Jugoslavien? Tror du, at vi er så dumme, at vi ingenting kan? I danskere snakker altid, som om I er de eneste i hele verden, der kan noget. I kan sgu ikke engang spille fodbold. I syvende klasse sidste år hørte vi om Hitler og om 2. Verdenskrig. Man skulle fanme tro, at det var jer, der vandt den helt alene. Ved du, hvad der skete i Jugoslavien?

Denne gang var det Jozef, der var standset. Han snakkede højt og ophidset, og hans hånd var røget op af hendes lomme, da han standsede. Nu stod de over for hinanden i regnen. De var helt alene i den våde gade.

– Nej, sagde Hanne. Jeg ved ikke, hvad der skete i Jugoslavien. Jeg har aldrig været i Jugoslavien. Og for resten ved

jeg heller ikke ret meget om, hvad der skete i Danmark. Men hvis der er så godt i Jugoslavien, hvorfor er I så kommet herop?

– I sendte jo bud efter os.

– Ja, men I skulle vel kun komme, hvis I havde lyst.

Jozef var langsomt blevet mindre og mindre. Hans skuldre hang, og halsen forsvandt næsten ned i den tynde vindjakke. Også Hanne. Hvordan skulle han kunne forklare, hvordan man kunne holde af sit land og sit hjem, og så alligevel tage en chance i det fremmede. Hvordan skulle han forklare, at selv om man var dygtig og gerne ville arbejde, kunne det være sådan, at man ikke kunne få arbejde. Ikke arbejde nok i hvert fald. Han tænkte på, hvad hans far havde fortalt om, hvordan landet havde været fuldstændig ødelagt efter krigen, hvordan byerne havde været bombet sønder og sammen, fabrikkerne brændt og vejene ødelagt. Og hvad det havde kostet at bygge det hele op igen. Nu var det bygget op, men en mand bliver ikke rig af at reparere sit ødelagte hus, havde hans far engang sagt. De penge, der skulle bruges til det, måtte han tjene hos en anden. Og det var det, de prøvede nu. Men hvordan skulle han forklare Hanne det. Han kunne gøre det på sit eget sprog. Men ikke på dansk, hvor han skulle lede efter alle de svære ord.

Han tænkte på alle de ydmygelser, han havde måttet tåle, mens han havde været i Danmark. Tilråb og drillerier. Tæv og følelsen af angst. De mange ture gennem gaderne, hvor han hele tiden havde måttet være på vagt. Alle morens formaninger om ikke at vække opsigt, for så gik det bedst. Den forandring, der var sket med hans forældre, siden de kom herop. I Jugoslavien havde de været glade og livlige, og

de andre i byen havde set op til dem, fordi de havde været dygtige og havde arbejdet hårdt. Her turde hans mor ikke engang gå i butikker, og hans far var blevet tavs og tvær og sad bare og kiggede ud i luften, når han ikke sov eller var på arbejde, fordi han blev regnet for ringere end de andre, og fordi han havde været nødt til at rejse fra den jord, som han elskede at arbejde med.

Hver gang de havde snakket om det hjemme i lejligheden, og hver gang Jozef havde spurgt, om de ikke skulle rejse tilbage, havde faren svaret nej. „Vi gør vores arbejde lige så godt, som de gør, og de har brug for os. Vi er her ikke af nåde. Hvis vi rejser, må de have fat i nogen andre, for arbejdet skal gøres. Vi kan roligt se dem i øjnene,“ sagde han. Men han gjorde det bare ikke. Så dem i øjnene. For de gav ham ikke lov. De var ikke bedre, men de følte sig bedre. Og hvad skulle man så stille op, når de altid var flest. Når det altid var på deres betingelser. Naturligvis havde Hanne ret i, at de ikke skulle være kommet, hvis de ikke havde haft lyst. Men de *havde* haft lyst. For en tid. De havde bare ikke troet, at det skulle være sådan. Og det var også umuligt at rejse hjem lige med det samme, for det havde kostet masser af penge at flytte herop, og det ville koste lige så mange at flytte tilbage, og de penge måtte de allerførst spare sammen. Og hvad ville de sige hjemme i landsbyen, hvis de kom tilbage og var fattigere, end da de rejste?

Han stak hænderne i vindjakkenes lommer og begyndte langsomt at gå videre. Han ville hjem nu. Hanne var vred, og hun var også uretfærdig. Han havde selv været vred, men – han ville alligevel ikke hjem, for han ville være sammen med Hanne. Mon hun ville være sammen med ham mere?

Han hørte hendes skridt lige bag ved sig, og det var den

eneste lyd i gaden, indtil han sparkede til en lille sten, der lå på fortovet, så den hoppede hen over fliserne og ud mod kantstenen, hvor den ramte en bil med et svagt smæld. Så mærkede han hendes hånd ved vindjakkens lomme, og lidt efter puslede den sig til rette i hans.

- Undskyld, sagde hun stille. Jeg skulle ikke have sagt det. Jeg ved det godt. Men når man ikke kan klare sig, kan man godt blive ond. Jeg kan i hvert fald, og så tænker man ikke så meget over, hvad man siger. Eller det kan godt ske, man tænker over det, men man siger det alligevel. Er du sur på mig?

- Nej, sagde han overrasket. Jeg troede, det var dig, der var sur på mig.

- Ja, der kan du bare se, sagde hun.

Det regnede stadig, da de nærmede sig det hus, hvor hun boede. De vidste godt begge to, at de havde gået en lang, lang omvej, og at de flere gange var kommet til steder, hvor de havde været tidligere på aftenen, men de snakkede ikke om det. De nød at gå i regnen, at være sammen og at være våde.

Jo nærmere de kom huset – og gården – jo mere nervøs blev Jozef. Hele tiden fandt han nye sidegader, og bare et lille bitte, næsten umærkeligt tryk var nok til, at de begge drejede ned ad den. Men alligevel nærmede de sig gården, sådan som de måtte gøre det.

– Hvad tror du, klokken er? spurgte han. Han havde lagt armen om hende, efter at de i lang tid havde gået med fingrene flettede mod hendes ryg.

– Aner det ikke. Men der er stadig fjernsyn. Se selv.

Hun pegede mod sidegadens mange vinduer, hvor der såvede koldt, blått lys ud gennem gardinerne.

– Den er nok omkring ved ti, fortsatte hun. Og vi har overhovedet ikke fået aftensmad. Er du ikke skrupsulten?

– Nåe, sagde han og mærkede efter. Faktisk var han hun-
desulten, når han tænkte på det, men det var ikke faldet ham ind før.

– Vi fik jo ostemadder ude hos Eriksen, fortsatte han så for at skyde det fra sig.

– Ja, for pokker. For et halvt år siden. Det kan vi jo ikke leve af resten af vores liv. Lad os stikke ned på torvet og få et par pølser. Det er bare lige rundt om hjørnet.

Torvet. Lys. En masse mennesker. DEM, måske. Den fornemmelse af sult, han havde følt i maven, blev til en fornemmelse af angst, en smerte. To cowboyjakker og en plasticjakke med en lædersnor snurrede rundt om gadelygterne i stedet for regnbuerne, og han mærkede for første gang, at han var våd helt ind til huden, fordi han pludselig kom til at fryse.

– Jeg tror ikke, begyndte han. Jeg er alligevel ikke så sulten.

– Sludder og vrøvl.

Hanne var pludselig opstemt og virkede frygtelig overbevisende.

– Når man er sulten og klokken er ti om aftenen, skal man have pølser. Kom nu. Jeg har penge.

„Jeg har penge.“ Det gav et stik i ham et eller andet sted. Han havde også penge. I baglommen på cowboybukserne lå der en fem-seks tikronesedler, som han havde tjent hos Erikssen. Vel havde han penge. Der var i hvert fald et punkt, hvor han kunne klare sig i øjeblikket. Fanden tage plasticjakker. Og for resten var det vel begrænset, hvad de kunne gøre ham midt på et torv med en masse mennesker.

Det var ham, der begyndte at løbe, men det var et helt andet løb, end han var vant til. I spring hen over vandpytter, med brandhaner imellem sig, han på gaden, hun på fortovet. Hver gang en parkeret bil havde skilt dem, og de var kommet forbi, fandt de hinandens hænder igen. Forår. Jo, gu' var det forår. Eller også blev det forår. Af banen. Her kommer vi, Jugoslavien og Hanne. „Hvem sagde nigger?“ Jeg kan det hele, for jeg har Hanne. Jeg er han, HANNE!

De stormede over torvet, han forrest, hun efter, mens hun af al magt prøvede at undgå at falde, mens hun løb. Han

holdt fast i hendes hånd, og det så ud, som om han vrinskede mod regnen, mens han tromlede hen mod torvets skulptur i krom og emalje: pølsevognen.

Så tumlede de ind mod den lille hylde foran glasruden og sank ned mod den på albuerne for at få vejret. Der var ikke andre. Det var hende, der først kunne sige noget:

– Puha! Du er ikke rigtig klog! Hvad hulen gik der af dig? Dav, pølsemand, puha. Må vi få to hver, ristede med brød, men min skal være uden ketchup.

Så pustede hun videre og lagde hovedet ned på armene, der hvilede på den lille hylde, og så begyndte hun at le. Det begyndte nede i maven og boblede over som mælk, der koger. Selv stod han bare og hev efter vejret.

– Gud altså, nej, sagde hun pludselig og rejste sig helt op. Du er værre end en i plastic. Men du er nu sød alligevel, selv om jeg tror, at du er en lille smule tosset. Og spis så din mad, inden den bliver kold. Dette er den store, danske torveanretning, at du ved det.

Han proppede munden fuld af pølse og begyndte at kværne den mellem tænderne, mens han kiggede på hende. Hendes øjne strålede, og hendes hår var vådt og klasket og sad klistret ind til hovedet. Sådan kunne hun altså også være. Og stadig væk lige dejlig. Pludselig kom han til at tænke på lillesøster Liza og hendes blade om kærlighed, og han indrømmede for første gang for sig selv, at han var smadderforelsket.

– Må jeg få en til? Og hvad med dig? spurgte han, mens han rev en serviet af snoren og tørrede fingrene.

– Jo, jeg tror det. En almindelig denne gang. Og husk nu det skal være uden ketchup, pølsemand.

Varmen fra pølsevognen sivede ud gennem lugen og steg til vejrs og varmede deres våde ansigter. Varme og tørvejr. Jozef kom til at tænke på det værelse, han ikke havde. Tænk, om de havde kunnet sidde i varme og tørvejr og drikke te og sludre.

Da han havde puttet den sidste bid pølse i munden, stak han et par fingre ned i baglommen og fiskede to tiere op.

– Hvor meget bliver det? spurgte han og nød det. Dette her skulle han nok klare.

– Hver for sig eller samlet? spurgte pølsemanden og tørrede fingrene i viskestykket, han havde om maven.

– Jeg betaler det hele, svarede Jozef og stak de to tikronesedler ind gennem lugen.

– Vel gør du ej, protesterede Hanne. Hun havde munden fuld af pølsebrød og snakkede utydeligt. Det var min idé. Det var mig, der ville have pølser, og så er det også mig, der skal betale.

– Jeg betaler det hele, gentog Jozef og stak hånden ind i vognen efter byttepengene.

– Du kan da i hvert fald lade mig betale for mig selv, sagde hun ivrigt, mens han lod mønterne glide ned i lommen.

– Kom, sagde han. Skal vi ikke gå nu.

Han havde pludselig fået lyst til at få det overstået: mødet igen med huset og gården. *Den gård*. Og på en eller anden måde var han kommet til at tro på, at han kunne klare det nu.

De forlod pølsevognens skrøbelige tryghed og gik langsomt tilbage ad den gade, der havde oplevet deres vilde, befriende løb kort forinden. Jozef syntes, at hans hjerte slog hårdere og

hårdere og hurtigere og hurtigere, jo nærmere de kom huset og porten og – gården, men måske var det bare noget, han bildte sig ind. Da de kunne begynde at se porten, syntes han, at Hanne måtte kunne høre hans hjertebanken, men hun sagde ingenting, gik bare videre. Så var de ved den. Han drejede hovedet og kiggede ind i det store, dybe mørke, som porten førte ind til, og kunne ikke se noget som helst. Så var de forbi og stod ved døren til huset.

– Jå, her bor jeg altså, sagde Hanne og lænede sig mod muren med den ene skulder.

– Jå, det ved... gør du vel, svarede han og mærkede, hvordan han blev rød i hovedet og følte sig dum, men Hanne havde tilsyneladende ikke lagt mærke til noget.

– Vi kan sætte os ind på trappen og snakke, sagde hun. Kom. Der er i hvert fald mere tørt end herude.

Hun skubbede døren op og gik ind, og han fulgte efter. På væggen glødede vågelampen til kontakten som et øje, og hun trykkede på øjet, til der kom lys. Trappen var, som den slags trapper er: med slidt, brunt, hullet linoleum og med en metalskinne på kanten af hvert trin. Væggene var snavset-gule, og det nederste stykke op langs trappen var malet blod-rødt. Inde under trappen stod der en barnevogn.

– Jeg bor på tredje, sagde hun, men lad os bare blive her. Der er ingen grund til at gå op.

Han satte sig på det næstnederste trin, men skubbede sig så et trin op, fordi det ikke passede til benene, og lænede sig mod væggen og alt det blodrøde, der skinnede og så ud, som om det ville smitte af. Hun satte sig ved siden af og knappede duffel-coaten op og rystede håret for at få alt det våde lidt på afstand. Så lød der et svagt smæld fra kontakten, og lyset på trappen gik ud. Hun drejede rundt og skubbede sig

til rette og lagde hovedet i hans skød.

Ovre fra væggen stirrede vågelampen på dem gennem mørket med sit røde øje.

En trappegang kan godt være hyggelig. Også selv om den har huller og slidt linoleum. Den kan i hvert fald være hyggelig, hvis man ikke har andre steder at være, og hvis det regner og man er våd. Og hvis man er sammen.

Jozef sad og fandt ud af det, mens Hanne lå med hovedet i hans skød, og selv om tanken om et værelse hele tiden prøvede at trænge sig frem, formåede han at skubbe den tilbage og føle sig tilfreds. Han havde det rart, og han følte trappegangen lunere, end den egentlig var.

Han lagde sin flade hånd mod hendes kind. Kinden var koldest, for han havde gået med hånden i lommen – hendes eller hans egen.

Hanne skubbede sig til rette og sukkede.

– Det er rart, sagde hun og drejede hovedet lidt og trykkede sine læber mod hans hånd.

– Ja, sagde han bare, og mærkede en sær rislen ned ad ryggen, samtidig med at han mærkede hendes læber mod hånden. Jo, det var rart, og han havde en fornemmelse af, at han kunne sidde sådan altid.

– Egentlig ville jeg gerne være lærer, sagde hun og drejede hovedet. Når jeg er færdig med skolen, altså.

– Du må være tosset, svarede han. Brug sin tid på en masse skidedumme unger, der bare vil lave ballade, eller også gider de ikke lave noget. Og stå og fortælle dem om, hvor lange nogle floder er, som de alligevel aldrig kommer til at se, og om hvordan en masse dumme ord staves, som de aldrig får brug for. Det er ikke mig, der er tosset. Det er dig.

- Ja, men det behøver man jo heller ikke. Jeg mener, det betyder jo ikke spor. Det er bare ligegyldigt, dumt. Men alt det andet. Alt det, som man kunne fortælle, og som man selv synes er godt. Ja, men kan du ikke se det, mand?

Hun var blevet ivrig og havde rejst sig op og sad næsten på knæ på trappen og stirrede derhen, hvor hun mente, hans ansigt var, for hun kunne ikke se det i mørket. Og hun kunne ikke lide, at hun havde rejst sig.

- Se hvad? spurgte han og famlede ud i mørket og fik fat i hendes våde hår og derefter en skulder, der var pakket ind i våd duffel-coat, og fik hende til at lægge sig som før, bare ved et blidt tryk.

- Altså, sagde hun og gik i stå et øjeblik, fordi hun ledte efter ordene. Kan du slet ikke forstå det? fortsatte hun så. Du skulle da ellers være en af dem, der holdt med mig, efter alt det du har fortalt i aften. Kan du da ikke begribe, at det gælder om at få folk til at forstå? Ja, jeg ved godt, at det lyder fjollet og voksent, men du har jo selv snakket om det samme. Du har selv sagt, at folk i Danmark tror, at de er bedre end jer, fordi I kommer fra et andet land. Kan du ikke se, at så længe folk tror, de er bedre, så er de ringere? Vi er nødt til at lære dem det.

- Ah, hold kæft, sagde han og lænede sig tilbage mod væggen. Hvis du tror, at du kan lære nogen det, er du simpelt hen ikke rigtig klog. Og for resten snakker du så hurtigt, at jeg næsten ikke kan forstå, hvad du siger.

- Lad nu være med at blive sur igen, sagde hun bedende. Nu havde vi det lige så rart.

- Jeg er ikke sur, mumlede han, mens han satte sig op igen. Men du snakker så hurtigt og på et fremmed sprog, og en gang imellem kan jeg ikke følge med, og så minder det

mig om, at jeg er anderledes, og så er det, jeg bliver ked af det.

– Ja, der kan du selv se. Bare fordi du er anderledes, tror du, du er ringere.

– Gu' gør jeg ej. Hvis jeg tror, jeg er ringere, så er det, fordi folk behandler mig, som om jeg er det. Du kan sagtens snakke. Du har en masse veninder i skolen. Det har jeg da lagt mærke til. Du behøver ikke at gå rundt alene.

Hanne tav. Ovre på væggen stirrede øjet stadig gennem mørket, men deres egne øjne havde vænnet sig til mørket nu, og den smule lys, der trængte ind gennem de små ruder oven over døren, gjorde, at de nu kunne skimte hinanden. Et eller andet sted inderst inde var Jozef en lille smule skuffet. Uden nogen sinde at have troet at han skulle komme til at være sammen med Hanne på en mørk trappegang, havde han alligevel håbet på noget andet, end at de skulle småskændes, når det alligevel skete.

Længe sagde de ikke noget. Jozef tænkte på det, Hanne havde sagt, og på det, han havde håbet på skulle ske, og Hanne lå nærmest, som om hun sov. Pludselig løftede hun armene og lagde dem om hans nakke.

– Jeg har lyst til at kysse dig. Har du slet ikke lyst til at kysse mig?

Uden at vente på svar trak hun hans ansigt ned imod sit, og så mærkede han hendes læber og lidt efter hendes tænder og tunge, og samtidig med at han følte sig lidt svinimel, var han fuldstændig klar over, at nu, lige netop nu, kyssede han for første gang en pige, og det var ikke, fordi han ikke havde haft lyst før, men der havde ingen været, han kunne kysse.

Og samtidig mærkede han, at det gjorde forbistret ondt i ryggen, fordi han skulle bøje sig helt sammen for at nå hen-

des mund, men alligevel tog han om hende og fik fumlet sin hånd ind under hendes duffel-coat og mærkede hendes krop gennem hendes bluse, og han mærkede, hvordan det begyndte at dunke i hele kroppen, men særligt mellem benene, og han blev større og større inden i underbukserne, og til sidst holdt han op med at kysse og rettede sig op, fordi han var bange for, at hun skulle opdage det - og fordi det gjorde forbandet ondt i ryggen.

Og dybt, dybt inde, et eller andet sted som han ikke vidste, hvor var, var han sikker på, at han ikke var den første, hun kyssede. Og han kunne mærke, at han ikke kunne lide det, men han vidste ikke hvorfor.

Hanne lå med lukkede øjne. Det vil sige, han kunne ikke se, at hun lå med lukkede øjne, men han var sikker på det.

- Det var dejligt, sagde hun endelig. Men hvor var du lang tid om det. Jeg troede aldrig, jeg havde fået det kys. For resten smager du af pølser. Det gør jeg også, det ved jeg godt, men du smager af pølser med ketchup.

Mens hun snakkede, havde hun rejst sig op, så hun nu sad ved siden af ham, og denne gang behøvede hun ikke at bede ham. Han mærkede hendes hænder om sin nakke og i sit hår, og hans hånd fandt igen ind under duffel-coaten og gled hen over hendes ryg og videre ind under hendes arm, og pludselig havde han hånden fuld af strikket sweater og pigebryst, og han klemte fast om brystet uden at tage hårdt. Og hans hånd gled ned til blusens kant, for han ville ind under den, ind at mærke hendes hud, men hånden fandt bare et nyt lag tøj, og han begyndte at trække tøjet op af hendes bukser for at komme ind til de bryster, der havde danset i mørket over hans seng, og han holdt fastere og fastere om hende med den anden arm, indtil han endelig mær-

kede varm hud mod sine fingre. Så gled hans hånd roligt op og lagde sig om hendes bryst, og Hanne, der havde spændt kroppen som til en lille smule modstand, mens han rev i hendes tøj, slappede af og faldt til ro igen, mens han varsomt kælede og klemte, som om han var bange for, at hendes bryst skulle gå i stykker.

Så drejede hun forsigtigt sin mund væk fra hans og pustede lidt, inden hun sagde:

– Ikke mer'. Ikke nu. En anden gang, måske, men ikke her på en trappe.

– Hvor så? mumlede han med ansigtet nede i hendes hår.

– Det ved jeg ikke. I en skov, måske, et sted hvor der er græs. Og når det bliver forår.

– Kan vi ikke gå op på dit værelse, spurgte han og mærkede, at han rystede over hele kroppen.

– Mit værelse? Hun begyndte pludselig at le stille, mens hun gjorde sig fri og satte sig op. Jo, det ville være dejligt. Men jeg har ikke noget, du. Jeg sover i stuen.

– Hva'? sagde han forundret, og hans hånd gled helt fri af hendes sweater, mens han vendte sig om imod hende. Hvor sover du?

– I stuen. På en sofa. Er det så mærkeligt, da? Har du dit eget værelse?

– Nej, men ... jeg troede bare...

– Hvad troede du?

– Jeg troede bare, at jeg var den eneste, der ikke havde mit eget.

– Ja, der kan du se. Du troede, du var anderledes.

Han kunne ligefrem høre, at hun smilede, mens hun sagde det, samtidig med at hun rejste sig for at stoppe sit tøj på plads.

- Åh, hold bøjle, sagde han og kiggede opad i mørket, hvor hendes ansigt måtte være. Hvad laver din far?

- Har ingen, svarede hun roligt. Jeg har en mor og en bror.

- Nå, men hvad laver din mor så.

- Det samme som din far. Rådner op på en fabrik, som du kalder det. Det er derfor, jeg bare drømmer om at blive lærer. Jeg bliver det sikkert aldrig. Det koster penge. Jeg hævner sikkert på et eller andet dødsygt kontor.

Hanne knappede en enkelt knap i frakken og satte sig ned igen.

- Min mor er skøn, men min bror er bare en dum skid. Han gik ud af niende sidste år og har ikke lavet noget siden. Andet end at køre rundt på sin knallert, altså. For resten skal jeg op i seng. Det må være over midnat, og jeg er dødtæt. Hvornår ses vi igen?

Jozef var forvirret over den lette måde, hun sprang fra emne til emne på, og samtidig var han på en eller anden måde lidt skuffet. Han sad og gned fingerspidserne mod hinanden, som kunne han stadig mærke hendes hud, og kunne kun sige:

- Det ved jeg ikke.

- Hvad med at gå i biografen på lørdag? Vil du med? Vi kan mødes ved pølsevognen klokken ni.

De havde rejst sig begge to og stod over for hinanden. Det var, som om det var hende, der bestemte, og han kunne bare sige:

- Det er i orden.

Så trak hun ham ind til sig til et godnatkys. Et langt godnatkys, der igen fik det til at krible i hele hans krop.

Lige da han skulle til at lukke gadedøren op for at gå,

hørte de en knallert.

- Vent lidt, hviskede hun og tog fat i døren, så der kun var en lille sprække ud til gaden. Lad mig lige se.

Hun holdt øjet mod sprækken, og han stirrede ud oven over hendes hoved. Motorlarmen kom nærmere, og et øjeblik efter fór en plasticjakke og en knallert forbi døren og drejede ind gennem porten til gården.

Jozef mærkede, hvordan han blev klam over hele kroppen ved synet.

- Jeg tænkte det nok. Der er ingen grund til, at han ser dig. Hun hviskede stadig. Stik hellere af.

- Ja, men hvem er det? hviskede Jozef tilbage.

- Det er min bror. God nat. Vi ses.

Jozef smuttede lydløst ud ad døren og forbi porten. Så løb han lidt, til han følte sig i sikkerhed. Af gammel vane valgte han sidegaderne, hvor der var mørkest. Støvregnen var blevet til mild forårsregn, der gjorde ham gennemblødt, men der var ikke spor vind, så han frøs ikke ret meget.

Han var fortunlet og forvirret. Fornemmelsen af pige var stadig i hans fingerspidser og på læberne, og når han snusede ind og mærkede rigtigt efter, kunne han fornemme duften af hende endnu. At noget kunne lugte så godt! At noget kunne være så blødt som et pigebryst. Med en fornemmelse, der gik helt ned i maven og gjorde den til et tomt, sugende hul, mindedes han, hvordan det havde været at mærke den lille, hårde vorte midt i alt det bløde mod det midterste af sin håndflade. Og når det blev forår. I en skov, et sted, hvor der er græs. Måske.

Men ind over det alt sammen, ind over hans nye, boblende følelse af lykke, lå der en buldrende sort skygge af en plasticjakke. Fandens! Men hvis han nu kunne blive gode venner med ham? Når han var Hannes bror, kunne han vel ikke være helt umulig? Han måtte da kunne lære at forstå, at... Men hvad var det, Hanne havde sagt? „Han er bare en dum skid.“ Og lædersnoren. En flettet lædersnor med en knude i enden. Han mindedes den røde, ophovnede stribe, snoren havde lavet på hans arm. Kunne man nogen sinde blive ven med et menneske, der gik rundt og piskede andre med en lædersnor?

Han var fortunlet og forvirret, og selv om han var lykke-

lig, var han mere forvirret end lykkelig. Kunne han fortælle Hanne, at han havde truffet hendes bror, og hvad der var sket? Hvad med på lørdag, i overmorgen, når de skulle i biografen? Om det så gjaldt livet, ville han ikke blive væk, men kunne han være så heldig, at de andre ikke fik øje på ham? Og hvordan ville plasticjakken opføre sig, hvis han så ham sammen med søsteren.

Plasticjakken! Han anede ikke engang, hvad han hed. Og heller ikke de to andre. På en måde var de fremmede, sådan som han var fremmed. Men han var alligevel ikke så fremmed, efter at han havde truffet Hanne. Og kysset hende. Og rørt ved hende. Hanne. Hans Hanne!

Gid fanden havde alle plasticjakker og lædersnore. Nu blev det snart forår. Det *var* forår. Næsten. Og om foråret voksede der græs. Måske. Nej, ikke måske. Om foråret voksede der græs. Helt sikkert.

Fra sidegaden kom han til en større gade, som han skulle tværs over for at komme videre. På hjørnet lå der en isenkramforretning, og han smuttede ind i hullet til døren mellem udstillingsvinduerne for at være i tørvejr lidt. Regnen var blevet kraftigere, og han frøs. Varmen fra Hanne var væk nu, i hvert fald den varme han havde mærket uden på kroppen. Inde midti var han stadig brændende hed.

Han gned regnen af ansigtet med hånden og fiskede en kam op af baglommen. Så trak han den igennem håret, og regnvandet strintede bagud og satte sig som store dråber på glasset bag ved ham. Noget af det løb ned under flippen og fortsatte ned ad ryggen, og han gnubbede sig mod døren for at gnide vandet ind i skjorten og blive fri for den ubehagelige fornemmelse.

Inde i udstillingsvinduerne var der fyldt op med forårs-
ting: havestole og borde, plæneklippere og hakker og spader.
Nærmest ved ham var der en udstilling af knive og dolke.
Lidt ude til højre lå der en dolk med skæfte af lyst træ, og
træet havde næsten samme farve, som Hannes hår. På en
eller anden måde forelskede han sig i den dolk. Den var rig-
tig, uden pjank af nogen slags, god at holde om. Og han be-
sluttede, at han ville købe den. Allerede i morgen. Den var
på en eller anden måde Hanne, og hvis han fik den, ville
han altid være nær ved hende. Han vidste, at det var noget
vrøvl og sludder, men han var ligeglad. Han ville eje den
kniv. Og holde den i hånden, når han havde lyst.

Det regnede stadig, og gaden var våd og sjasket. Det gurg-
lede i kloakkerne, og han syntes, det gurglede: Forår! Forår!

Der var ikke et menneske at se, og vinduerne var sorte og
tomme, men alligevel følte han sig pludselig ikke ensom læn-
gere. Han stod godt i den dør, havde ikke lyst til at gå ud i
regnen, og i tankerne oplevede han hele dagen igen, lige fra
han var kommet ud til Eriksen og til nu. Det havde været en
god dag, den bedste i hans liv. Også selv om han var nødt til
at tænke på plasticjakken en gang imellem. Der var stadig
væk en masse rart tilbage. Så måtte det med plasticjakken
klares, så godt det kunne. Han tog sig sammen og gik ud i
regnen igen. Det sidste stykke vej hjem løb han.

Det var sent, inden han nåede hjem. Langt over midnat.
Men den nat dansede Hanne i mørket over sofaen som al-
drig før.

Der var vrøvl og ballade næste dag, da han stod op, fordi
han var kommet så sent hjem, men han tog imod uden at
svare igen, fordi han var glad, og fordi han glædede sig til

at komme i skole, og for en gangs skyld kom han af sted i god tid.

I nattens løb var det holdt op med at regne, og solen skinnede, når den ellers kunne komme til for de skyer, som en frisk og lun vind blæste hen over himlen. Forår. Jo, vel var det forår, og det var fredag, og så var det weekend, og så skulle han i biografen med Hanne. Nå ja, først i morgen, ganske vist, men alligevel.

Han så hende allerede i første frikvarter. Hun smilede og vinkede til ham tværs over skolegården, og han smilede og vinkede igen og mærkede så den gamle forvirring og usikkerhed komme tilbage, men strittede imod. Han ville ikke være et pojek, eller hvad det nu var, det hed, det hun havde sagt. Han *var* noget, og han ville tro på, at han var det. Hvad han var, kunne han ikke forklare, undtagen altså at han var forelsket. Men var det ikke også nok? Havde han ikke kysset skolens dejligste pige måske? Han kiggede rundt på de andre, der gik frem og tilbage i skolegården med hinanden under armen og blev helt sikker på, at ikke én eneste kunne måle sig med Hanne.

Han fik ikke snakket med hende, men dagen gik meget hurtigere, end dage plejer at gå, og han vidste jo, at han skulle snakke med hende dagen efter i biografen. Der var pludselig blevet noget at se hende til, noget at glæde sig til. Og så ringede det ud fra sidste time, og han havde fri i to en halv dag og kunne gøre, som han ville.

For første gang i lang tid sludrede han hyggeligt med sin mor og Liza, mens de drak kaffe, efter at de var kommet hjem fra skole. Hans far var på dagholdet i denne uge, så han var ikke hjemme, men han havde mødt ham i morges,

da de stod op sammen, og der havde været tid til et møg-fald, fordi han var kommet så sent hjem, så Jozef savnede ham egentlig ikke.

Jozef sad og gumlede på det sidste stykke mad med pølse – her var da endelig noget, de kunne lave næsten lige så godt her som hjemme, selv om der både manglede hvidløg og peber – da hans mor begyndte at fritte ham ud om, hvor han havde været aftenen i forvejen.

– Ude hos Eriksen, ham min lærer, fortalte Jozef og lod være med at blive sur. Det meste af tiden i hvert fald. Vi skulle jo være færdige. Da jeg så gik hjem, mødte jeg et par kammerater fra skolen, og vi gik ind et sted og fik en cola. Vi fik for resten også en pølse.

Han opdagede, at Liza sad og stirrede på ham. „Du er fuld af løgn,“ læste han tydeligt i hendes øjne, men han blinkede til hende, og så så hun den anden vej. Skidt med Liza. Hovedsagen var, at hans mor troede på historien. Liza kunne han ordne bagefter med penge til en biografbillet.

– Det er rart, at du endelig har fået kammerater, plaprede hans mor. Du kan da tage dem med hjem, hvis du har lyst. Jeg skal såmænd ikke forstyrre jer.

Jozef skyndte sig at putte noget mad i munden og mumlede så noget, som ingen kunne forstå, mens han morede sig indvendig. Liza var så god en kammerat, at hun kiggede den anden vej og lod som ingenting.

– Fik du så aftensmad ude hos ham, din lærer? blev moren ved.

– Ork ja, løj Jozef frejdigt. Jeg mener, ja, selvfølgelig gjorde jeg det.

– Hvad fik I? spurgte hans mor. Hun havde boet i Danmark i to år nu, men havde aldrig været inviteret ind hos en

dansk familie og var spændt på, hvordan disse fremmede levede, selv om hun havde hørt en del fra Liza.

– Vi fik... det ved jeg ikke... jeg mener, jeg ved ikke, hvad det hedder. Det var noget med noget kød. Og grønsager. Det er ikke noget, vi kender. Det var en dansk ret. Nå, men jeg går nu.

Han skyllede den sidste mundfuld kaffe i sig og rejste sig. Da han kom hen til døren, kiggede han sig tilbage og så, at Liza rakte tunge efter ham bag morens ryg. Han blinkede til hende igen og hev en tier op af lommen og viste hende den. Hun fik et spørgende udtryk i øjnene og pegede på sig selv med tommelfingeren. Han nikkede. Så blinkede hun tilbage og vendte sig mod moren og begyndte at snakke. Han hørte ikke om hvad. Han var gået.

Den eftermiddag købte han kniven. Den lå netop så godt i hånden, som han havde håbet, og så var den ikke særlig dyr. Ridsen i skeden passede fint til hans brede livrem, så han satte den på plads med det samme.

Da han kom hjem i gården igen, fandt han et gammelt bræt og satte sig i en krog, hvor den lidt blege forårssol kunne nå ham, og hvor der var læ. I begyndelsen ville han snitte noget bestemt, som han ikke vidste hvad var, men det endte med, at han bare sad og snittede lange tynde spåner af brættet.

Det var en god kniv, og han havde det herligt.

I I

Lørdagen gik, men hvor gik den langsomt! Han havde været tidligt oppe, tidligere end han plejede, når han havde fridag, og han anede ikke, hvad han skulle få tiden til at gå med til aften. Havde han bare haft en eneste, han kunne snakke med. Ikke om Hanne. Det var for fint til, at andre skulle have lov til at rode i det. Men bare snakke om et eller andet. Måske ville han komme med en hentydning, så den anden kunne forstå, at han havde en pige, det kunne vel aldrig skade, men ellers ville han ikke fortælle noget. Bare snakke, så tiden kunne gå lidt hurtigere.

Den eneste, han havde at snakke med, var Liza, og hun var ikke gammel nok. Og så var hun hans søster. Hun var kommet allerede i formiddags, da moren var i køkkenet og faren var gået en tur.

– Nå, brormand, har du fundet ud af, hvad det var, du fik at spise i torsdags? Du kunne da have spurgt lærer Eriksen, hvad det hed, da du var i skole i går.

– Hold kæft, tøs, svarede Jozef surt og vidste, at dette her ville komme til at koste en tier.

– Ja, men lille brormand dog, er du sur? Du var ellers i så godt humør i går. Er du træt efter alt det arbejde om aftenen? Du må jo have slået en masse søm i, inden du traf de to kammerater. Hvem var det for resten?

– Pas dig selv. Det er ikke noget, der rager dig. Du kan jo bare holde dig til dine idiotiske blade om kærlighed.

Jozef havde fået en tikroneseddel op af lommen og stod med den inden i hånden. Den var godt krøllet.

– Der var noget med en tier, var der ikke? Liza smilede et smil, som ikke så særlig naturligt ud, og det var heller ikke meningen.

– Møgekælling, sagde Jozef og holdt tieren frem. Men så tager du også min opvask i aften.

– Hov, hov, sagde Liza og så ud, som om hun var fornærmet. Det var ikke med i aftalen. Men du skal måske ud til lærer Eriksen igen? Blev I alligevel ikke helt færdige?

– Klap i, vrissede han. Han var godt træt af hende efterhånden. Tager du så den opvask?

– O.K., svarede hun og snuppede pengene. Så gik hun hen i den anden ende af stuen, men lige idet han skulle til at gå ud ad døren, vendte hun sig om.

– Hvad hedder hun? spurgte hun, og hendes stemme var helt anderledes end før, rolig og alvorlig.

– Ha... hvad for en hun? spurgte han og mærkede, at han blev rød i hovedet.

– Ah, hold op. Tror du ikke, jeg kan regne ud, at du har været ude med en pige? Fortæl mig, hvad hun hedder. Er det en, jeg kender? Jeg siger det ikke til nogen. På ære.

– Ah, rend mig! snerrede han og fór ud ad døren. Så buldrede han ned ad trappen med Lizas latter i ørene. Egentlig var han ikke sur på hende. Ja, faktisk var det rart, at hun havde fundet ud af det, selv om han ikke ville indrømme det over for hende. Det var, ligesom han var noget så. Og han trængte så frygteligt til at være noget. Men det var alligevel rarest at være noget, når der var andre, der vidste, at man var det.

Han gik hjemmefra allerede klokken otte. Der var kun ti minutters gang til pølsevognen, men han ville ikke risikere at

komme for sent, og han havde ingen ro på sig hjemme. I begyndelsen drev han bare rundt, men allerede klokken halv ni stod han i en port over for pølsevognen og ventede. Han ville ikke stå ude på torvet, hvor han kunne blive set, og derfra hvor han stod, kunne han se hende, når hun kom ned ad gaden.

Det var en lang halv time, og han begyndte at fryse om fødderne. På et stort ur uden for en urmagerbutik kunne han hele tiden se, hvad klokken var, og det var, som om den store viser overhovedet ikke ville bevæge sig. Endelig, på slaget ni, fik han øje på hende ned ad gaden og smuttede hen og stillede sig ved pølsevognen.

Så drejede hun om hjørnet og kom lige hen til ham.

– Dav, sagde hun og smilede. Har du ventet længe?

– Nej nej, svarede han. Jeg er kommet for et øjeblik siden.

– Hvad skal vi se?

– Det er lige meget.

– Der går en i Kino, der skal være god. Det er en gyser, og den er smadderhyggelig, så jeg vil have lov til at holde dig i hånden. Skal vi ta' den?

Han var ligeglad. For ham betød det mindre, hvad de så. Det, der betød noget, var, at han skulle sidde ved siden af hende og holde hende i hånden, røre ved hende, så han sagde ja med det samme, som han ville have sagt ja til hvad som helst, hun havde foreslået.

Så gik de.

Han slap hendes hånd, da de kom hen i nærheden af biografen. De kunne være næsten sikre på at møde nogen fra skolen, og han var endnu for genert til at bryde sig om, at de skulle se dem hånd i hånd.

Hun ordnede det med billetterne og snakkede lidt med et

par veninder, som hun traf ved billetlugen, mens han holdt sig på afstand. Veninderne kiggede på ham et øjeblik, men lod ikke til at blive særligt overraskede, og kort efter kom Hanne hen til ham. Så gik de ind.

Hun havde fået billetter helt tilbage på sidste række, hvor der ikke var armlæn mellem pladserne, og hvor ingen kunne se dem, og Jozef var godt tilfreds. Lyset i salen var allerede dæmpet, og oppe på lærredet kørte reklamefilmene og fortalte om vidunderlige vaskemidler og tandpasta, som gav alle, der brugte det, venner i massevis. Den ene forrygende løgn afløste den anden, indtil lyset endelig blev helt slukket og en brølende løve dukkede op på lærredet med en ring om halsen og fortalte, at nu begyndte filmen.

Jozef lagde sin arm om hendes skuldre i mørket og trak hende tæt ind til sig, og hun drejede hovedet og gav ham et hurtigt kys på kinden.

– Jeg kan godt lide dig, hviskede hun og puttede sig til rette med hovedet mod hans skulder. Så prøvede de at koncentrere sig om filmen.

Det blev til lidt film – og mange kys. Rundt om dem raslede folk med bolsjeposer og chokoladepapir, og på lærredet foregik der frygtelige ting, men det forstyrrede dem ikke. De havde nok i at være tæt ved hinanden i mørket. Da lyset blev tændt igen og dørene åbnet, fulgte de bare med strømmen ud. De havde købt, betalt og fået halvanden times tryghed, varme og tørvejr, og nu var tiden gået. Der var gaderne og en trappegang tilbage.

Som de havde gjort sidst, snoede de sig hjem gennem sidegaderne for at trække tiden ud. Det blev ikke til megen snak, og det var, som om det heller ikke var nødvendigt. Det var

bare rart at gå. Og trappegangen lugtede velkendt og hjemlig. Øjet glødede på væggen, og barnevognen stod sikkert stadig under trappen, men der var ingen af dem, der tændte lys for at se efter. De fandt bare de pladser, som allerede forekom dem velkendte, men som de kun havde prøvet en eneste gang før. De var tavse i lang tid, men endelig sagde hun:

– Det er mærkeligt, men jeg har lyst til at gøre et eller andet fuldstændig tosset. Noget, der er helt blødt. Og det er bare, fordi jeg er forelsket. Har du ikke også?

– Hvad har jeg?

– Lyst til at gøre noget tosset. Noget, som du aldrig ville gøre ellers.

– Jeg ved ikke... Det var, som om han ikke rigtig forstod hende. Jo, det kan godt ske. Jeg har – jeg har købt en kniv.

– Til hvad? spurgte hun forundret.

– Bare for at ha' den. Den ligner dig.

– Sikke noget vrøvl, lo hun. Hvordan kan en kniv ligne mig?

– Det gør den bare. Jeg fik øje på den forleden nat, da jeg gik hjem, og så syntes jeg, at den lignede dig, og dagen efter gik jeg ned og købte den. Det er skam en god kniv.

– Vis mig den, bad hun. Jeg vil se den. Jeg tænder lyset.

– Jeg har den ikke med, svarede han. Men jeg skal nok vise dig den en anden gang.

– Du er alle tiders vrøvlhoved. Kys mig. Det er meget rarere end at snakke om knive.

Han gik en times tid efter. Han havde endnu duften af hendes hud i næseborene, da han mødte dem. De stod i porten ind til hans egen gård, og de var der alle tre.

Hans første tanke var at stikke af, bare løbe og løbe og gemme sig et sted. Men hvor? Når de vidste, hvor han boede, ville de jo bare komme igen og igen, indtil de fik fat i ham. Han kunne lige så godt blive og få det overstået. Han måtte prøve at snakke med dem, forklare dem, at han kun var en ganske almindelig fyr, der ikke ville dem noget ondt, og som de heller ikke havde grund til at gøre noget ondt.

Skulle han prøve at komme ind i gården, hvor hans far måske kunne høre ham og komme ham til hjælp, eller skulle han blive ude på gaden, hvor der måske kom nogen forbi? Det var lørdag aften, og så var der flere mennesker på gaden, og de ville vel nok hjælpe, når de så, at der var tre imod én.

Han valgte at blive på gaden, blev stående stille og ventede.

De kom ud imod ham på samme måde, som de var kommet imod ham inde i gården. Hannes bror gik i midten som dengang, og det irriterede Jozef, at han ikke vidste, hvad han hed. Han skulle have spurgt Hanne, men så havde han jo været nødt til at fortælle, hvorfor han gerne ville vide det. Det havde bare været nemmere nu, det havde været nemmere at snakke med ham, at spørge ham om noget.

De stillede sig op i en bue foran ham, sagde ingenting, gyngede kun svagt i knæene nu og da. Der gik lang tid, og tavsheden gjorde Jozef syg. Det var ikke til at holde ud at vente. Der måtte ske noget.

– Hvad vil I mig? spurgte han til sidst, men hans stemme

lød fremmed, som om han var hæs.

Ingen af dem svarede, og han kiggede fortvivlet fra den ene til den anden. Der måtte ske noget. Han kunne ikke klare denne stilhed ret meget længere.

Så skete der noget. Som dengang i gården trådte plasticjakken pludselig et skridt frem. Jozef tænkte på lædersnoren og forsøgte at dække sig for den, og i samme øjeblik blev han ramt af en knytnæve på munden. Det gjorde forbandet ondt, og han tumlede tilbage, snublede og faldt, men rullede lynhurtigt rundt og var oppe med det samme. De var alle tre fulgt efter ham, da han faldt, så afstanden til dem var den samme som før. Smerten fra slaget havde givet ham tårer i øjnene, så han ikke kunne se klart, og han opdagede knap nok det slag, der borede sig ind i hans mellemgulv og fik ham til at krumme sig sammen, så der var frit slag med lædersnoren mod hans ryg. Han skreg, da den ramte, og prøvede at trække sig baglæns og at få vejret igen, men de fulgte efter.

Endelig kunne han begynde at få luft og rettede sig lidt op, og det lød næsten som et skrig, da han sagde:

– Ja, men hvorfor gør I det?

Ingen af dem svarede. De stirrede bare på ham.

– Men så sig det da! Hvad har jeg gjort jer? Hans stemme var ved at gå over i gråd, mere af hjælpeløshed og håbløshed end af smerte.

Endelig sagde en af dem noget. Det var plasticjakken:

– Er du skingrende sindssyg, mand? Tror du, jeg skal have lusede niggere til at gå i biografen med min søster, hva'? Tror du, vi skal have en flok beskidte fremmedarbejdere til at rode rundt med vores piger? Hva'? Du står til røvfuld, min ven, du gør!

Igen hamrede han en knytnæve ind i ansigtet på Jozef. De var næsten kommet tværs over gaden nu, og Jozef fornemmede husmuren bag sig. Om lidt ville han ikke kunne komme længere tilbage, og hvad så? Han smagte på blodet fra sin blødende mund, og det var, som om smagen gav ham kræfter. Plasticjakkens ansigt blev til en hvid, ondskafuld klat, og han sprang frem og huggede sin knyttede hånd dybt ind i ondskaen og mærkede at den veg tilbage, og at det gjorde ondt i hånden, og i samme øjeblik fór de to andre ind på ham.

Jozef forsvarede sig og slog igen, så godt han kunne, men da plasticjakken til sidst kom på benene, var det håbløst. Det var slag og spark, til han faldt, og når han kom på benene igen, begyndte det forfra. Hans arme var tunge, så han knap kunne løfte dem, og det snurrede i hans hoved, men slagene gjorde ikke så ondt mere.

Som i en tåge så han to par nærme sig, og det gav ham lidt flere kræfter, så han bedre kunne tage for sig, når han blev slået i jorden. Der var hjælp på vej! Det var snart overstået!

Han lå på jorden, da det første par kom hen i nærheden af dem, og han besluttede at blive liggende, til de havde gjort noget. De tre stod rolige og ventede, og langt borte fra hørte han konen sige:

- Hvad i alverden! I kan da ikke være...

- Ti stille, Marta, afbrød manden hende. Vi skal ikke rodes ind i noget.

Så tog han konen i armen og gik tværs over gaden. Det andet par fulgte efter, og på et øjeblik var de borte. Langsomt kom han på benene, og det hele begyndte igen.

Han anede ikke, hvor han var, eller hvad klokken var, da han vågnede, huskede i begyndelsen knap nok, hvad der var sket. Han prøvede at rejse sig, for han lå dårligt, men sank sammen med et gisp. Han var øm i hele kroppen og kunne næsten ikke røre sig, og hans hoved var én pinefuld masse. Så opdagede han, at han lå i porten til deres egen gård, og efterhånden begyndte det at dukke op, hvad der var sket. Med stort besvær kom han op at sidde og prøvede at støtte ryggen mod muren. Det brændte som ild, men til sidst fandt han et sted på den ene skulder, hvor smerten var til at holde ud. Midt imellem smerterne i hans hoved fór forvirrede billeder af pølsevogne, biografer, plasticjakker og to par, der skråede over en gade, og hele tiden lyste et lille rødt øje gennem det hele.

Da han ikke kunne holde ud at sidde længere, kom han rundt på alle fire. Så kravlede han tværs over gården hen mod døren. Flere gange måtte han standse for at hvile eller for at kaste op, og han anede ikke, hvordan det lykkedes ham at få åbnet døren.

Inde på trappen kom han næsten op at stå ved hjælp af gelænderet. Så slæbte han sig op trin for trin, til han kom til døren. Han stod stadig lænet op mod knappen til dørklokken, da hans far lukkede døren op. Så knækkede han sammen i knæene og faldt sidelæns ind i gangen.

Hans far og mor hjalp hinanden med at klæde ham af og gøre ham ren. Hans læber var én blodig masse, og der var blod og opkast på hans tøj. Indimellem svarede han forvirret på deres spørgsmål, og hans far blev mere og mere ophidset og talte højere og højere, dels på grund af det der var sket, og dels fordi han ikke kunne få ordentlig besked om, hvad

der var sket. Til sidst råbte han så højt, at Liza vågnede og kom ud i køkkenet.

Hun skreg, da hun så Jozef og fór hen og tog fat i morens arm.

– Hvad er der sket? Hvem har gjort det?

– Ikke noget, mumlede Jozef mellem sine ophavnede, ødelagte læber. Jeg skal bare sove.

– Ja, men vi må da have fat i politiet! Vi må da melde det! Liza var grædefærdig. Du må da gå derhen, far. Nu med det samme!

– Nej, stønnede Jozef, ingen politi. I må ikke sige noget til politiet. Men jeg er så træt. Jeg vil sove.

– Måske skulle vi lade være med at melde det, sagde hans mor stille. Vi skulle jo ikke så gerne vække opsigt. Og jeg tror ikke, han har taget alvorlig skade.

– Ja, men mor! Far, du må da...

– Jeg vil så gerne sove. Ingen politi.

Grædende gik Liza ind og redte hans seng. Et sted dybt inde i sig vidste hun, hvad der måtte være sket og hvorfor, og hun vidste, at det ikke ville blive meldt. Og pludselig forstod hun, hvad det vil sige at være fremmed og være bange.

Han måtte blive i sengen i nogle dage. Det ene øje var helt lukket, det andet næsten, læberne var tykke og ophovnede, og han havde en stor skramme på den ene kind. Rundt om på kroppen havde han blå og gule mærker, og det gjorde ondt bare at ligge stille.

Da han vågnede ved middagstid om søndagen, var forældrene begyndt at spørge ham ud om, hvad der var sket, men han fortalte kun, at han var blevet overfaldet af tre bisser, og at de havde tævet ham, og at han var vågnet op nede i porten.

– Ja, men hvorfor tævede de dig? Du må da have gjort noget? Farens stemme lød vred, og Jozef var ikke klar over, om han var vred på ham, fordi han havde fået tæv, eller om han var vred på dem, der havde tævet ham.

– Vel har jeg ej gjort noget. De fløj bare på mig og slog løs! Jozef vidste udmærket, at plasticjakkens snak om at gå i biografen med søsteren bare var en billig undskyldning for at få lov til at mishandle ham. Forholdet mellem Hanne og broren var ikke så godt, at det betød noget.

– Men der må da have været en grund, vedblev faren.

Raseriet begyndte at samle sig i Jozef. Raseri og skuffelse. Skuffelse over, at faren ikke ville forstå en splint af noget som helst, skuffelse over, at alt det, han havde drømt om i de sidste dage, og som havde været stort og smukt, nu var endt i bræk og blod i en snavset port.

– Ja, gu' er der en grund! næsten råbte han. Og du kender grunden lige så godt som jeg gør. Kan jeg ikke snart få lov

til at være i fred?

– Jamen Jozef dog... sagde moren stille og foldede hænderne over maven, men faren var ikke tilfreds.

– Hvad for en grund? Jeg ved ikke af, at jeg kender noget til nogen grund.

– Nå, gør du ikke? Så skal jeg fortælle dig den. Det er nøjagtig den samme grund som den, der gør, at du altid får det dårligste arbejde, at vi får de dårligste lejligheder, og at mor næsten ikke tør gå i butikker. Der er kun én grund, og det er den, at de synes, vi er anderledes, og at vi er fremmede.

Jozef kunne ikke klare mere. Det gjorde ondt i kroppen, fordi han spændte af raseri, og det gjorde ondt i læberne, fordi han råbte. Han drejede ansigtet ned i puden og hulkede sin håbløshed ud. Liza satte sig hen til ham. Hun græd stille, mens hun strøg ham over håret. Det var, som om hun alene forstod, at det ikke bare drejede sig om en omgang bank. Til sidst kiggede hun hen på faren, der havde sat sig ved spisebordet og sad og stirrede ned i bordpladen, mens han kradsede sig på hånden. Han var ligesom blevet mindre, efter at Jozef havde råbt.

– Far, sagde hun og tørrede øjnene med hænderne. Lad os tage hjem til Jugoslavien. Lad os tage hjem til bedstefar og bedstemor. Det her er alligevel ikke til at holde ud.

– Men Liza, udbrød hendes mor. Du er da glad for at være her. Det ved jeg da.

– Jeg kan da ikke være glad for at være her, når I ikke kan holde det ud. Både far og du er triste og nervøse, og Jozef bliver gennembanket. Kan vi ikke godt tage hjem?

– Ikke så godt, lille Liza, sagde hendes far lavt. Vi har kun lige sparet sammen til billetten hjem, og vi skulle da

gerne have lidt ud af de to år, vi har været her. Ja, jeg har endda været her i tre. Og du må jo tænke på, at de har brug for os her i Danmark, vi er her ikke bare af...

— Ah, hold op med det vrøvl, hvæsedes Jozef og drejede ansigtet fra puden. Jeg er træt af al den snak om at have brug for, og nåde, og se dem i øjnene. Hvis de har brug for os, kan de vel behandle os ordentligt. Og jeg er træt af mors sludder om, at vi ikke skal være anderledes. Hvorfor i alverden skal vi ikke have lov til at være, som vi er? Tror du, de danskere, der rejser til andre lande, laver sig om for det. Gu' gør de ej. Så kender du ikke danskerne.

— Så så, Jozef, glattede hans mor ud. Lad os nu ikke skændes. Læg dig ned og hvil dig lidt. Vil du have noget mad?

Inderst inde måtte Jozef beundre sin mor for hendes evne til at dreje en samtale væk fra det, der var væsentligt, og samtidig var han ved at skrigte bare ved tanken om at få mad ind i sin ømme og ophovnede mund. Han bad Liza om at hente et glas vand, og bagefter vendte han sig om og lod, som om han sov.

Faktisk havde han lyst til at sove, men han kunne ikke. Hovedpinen var kommet tilbage, og tankerne hvirvlede rundt og var umulige at få styr på. Hvorfor var nogle mennesker onde? Var det noget, man var født til at være? Et lille barn i vuggen kunne da ikke være ondt. Men hvordan blev det så ondt, når det blev ældre? Hvorfor var Hanne god, og hendes bror ond? De var da vokset op i det samme hus, og når man nu ikke kunne være født ond. Mon det var noget, man valgte, sådan som man valgte farven på en trøje, eller hvilken film man ville se?

Han kom til at tænke på, hvordan han selv havde valgt

den sidste film, han så. Han havde overhovedet ikke valgt, men ladet en anden vælge for sig. Måske var det også sådan, at man lod andre vælge for sig, hvordan man ville være. At man bare lod de andre bestemme.

Han kunne ikke finde ud af det, og til sidst opgav han at tænke på det, og lod bare tankerne komme og gå, som de ville, mens han prøvede at falde i søvn. Til sidst lykkedes det. Den sidste tanke, der fór igennem ham, inden han faldt hen, var: „Aldrig mere. Aldrig, aldrig mere!“

Da han vågnede igen, var der tussmørke i stuen og helt stille. Først troede han, at han var alene, men så opdagede han sin far ved bordet i samme stilling som før. Han havde fået vendt sig, mens han sov, så han lå med ansigtet ud mod stuen, og en tid lå han stille uden at fortælle, at han var vågen. En gang imellem kradsede faren sig på hånden i tanker, som han havde gjort, da de snakkede tidligere på dagen, og det var måske det, der fortalte Jozef, at faren stadig sad og tænkte over de ting, de havde talt om.

Et øjeblik fik han lidt samvittighedsnag. Havde han alligevel været for hård? Hans far puklede jo, så meget han orkede, tog overarbejde og skifteholdsarbejde, for at de skulle få det så godt som muligt. Men nej. Hvis man ikke troede på, at man var noget værd som menneske, at mennesker var noget værd, netop fordi de var mennesker og ikke bare en bestemt slags mennesker, så måtte man lære det. Hanne havde lært ham det, Hanne og Eriksen på hver sin måde. Nu måtte han så lære sin far det. Egentlig vidste hans far det godt, det var han sikker på. Men det var, som om dette rådne land havde knækket ham, så han ikke turde tro på det, han selv vidste.

- Far, sagde han stille.

Langsomt drejede hans far hovedet. Jozef kunne se det som en skygge i mørket, og hans fars stemme lød træt, da han sagde:

- Ja, Jozef.

- Far, er du ked af det?

- Det ved jeg såmænd ikke. Farens stemme var stadig træt og trist. Det er jeg vel nok. Men jeg har tænkt over det, mens du sov. Jeg har tænkt meget, og... vi rejser hjem, Jozef.

- Ja, men far! Jozef rejste sig op på albuen og mærkede næsten ikke smerterne. Mener du det?

- Ja, min dreng. Jeg kunne måske selv holde ud at blive behandlet dårligt, men min kone og mine børn skal ikke behandles som dårligere mennesker. Måske lejer jeg mig et værelse og bliver her et halvt år for at tjene lidt penge, og så kan vi sælge møblerne og fjernsynet. Jeg har ikke bestemt mig helt endnu. Men du og mor og Liza rejser hjem. For mig er I noget værd som mennesker, og det skal ikke ødelægges. Mor er enig med mig, det er jeg sikker på. Hun har villet tilbage, lige siden vi kom, og hun er kun blevet for min skyld.

Det var længe siden, Jozef havde hørt sin far sige så meget på én gang. Og det var længe siden, han var blevet så lykkelig for noget, hans far havde sagt. Ikke fordi de skulle hjem, men fordi hans far trods alt havde sat sin stolthed og sit værd som menneske over penge. Han *havde* altså vidst det, som han selv, Jozef, havde lært af Hanne og Eriksen.

Tanken om Hanne gjorde ham kold over hele kroppen. Hvis de rejste hjem, var han jo nødt til at rejse fra Hanne. Kunne han det? Kunne han overhovedet tænke sig, at

Hanne ikke var der længere? Han følte sig pludselig lukket inde i en kasse, hvor de to vægge hed Jugoslavien og Danmark, de to andre Hanne og hendes bror.

Tanken fik ham igen til at spekulere på, hvorfor nogle mennesker blev onde. Han havde ikke kunnet finde ud af det, før han faldt i søvn, og han kunne ikke finde ud af det nu. Til sidst spurgte han:

- Far, hvordan bliver man ond? Hvorfor bliver man ond mod andre mennesker?

Hans far sad lidt i mørket uden at sige noget. Endelig sagde han ganske stille:

- Jeg ved det ikke. Jeg tror, at nogen bliver det, fordi de har haft det ondt. Og fordi de er bange for et eller andet, som de ikke ved hvad er. Jeg tror, at det, du var ude for i aftes, kan være med til at gøre dig ond. Det er også derfor, at jeg synes, vi hellere må rejse hjem.

Jozef lå stille og følte, hvordan han blev varm i hele kroppen af farens ord, og han holdt af ham og respekterede ham som før. Han havde en god far, og det med Hanne måtte kunne ordnes, selv om han ikke anede hvordan. Og det skulle blive forår, og der skulle være skov med græs, og han anede heller ikke hvordan, men det *blev* forår, det var han sikker på, engang, og han havde fået sin far igen, sådan som han havde været engang, og han havde gråd i stemmen, da han sagde:

- Far, vil du godt tænde lyset? Jeg vil gerne se dig.

En uge efter kunne Jozef gå i skole igen. Det ene øje var stadig blått og lidt hævet, men ellers var der ikke mere at se bortset fra skrammen på kinden.

Det var blevet lunere i vejret, mens han havde ligget i sengen, og de første træer var sprunget ud. Ugen igennem havde de snakket meget om, hvornår de skulle rejse tilbage, og de var blevet enige om at vente en måneds tid, så de kunne få lejligheden sagt af, og så hans far kunne finde sig et værelse. Han havde besluttet sig til at blive et halvt år.

I frikvarteret klokken ti kom Hanne hen til ham. Han stod lidt for sig selv, da hun fik øje på ham og kom over imod ham. Han havde tænkt på, hvad han skulle sige, når hun spurgte, hvorfor han ikke havde været i skole, og han havde fundet ud af, at han bare ville fortælle, at han havde været syg.

Hun smilede og havde glade øjne, da hun nåede hen til ham.

— Day, sagde hun. Det er sørme længe siden. Har du været syg?

— Jae, svarede han og havde svært ved at se hende i øjnene. Han havde en fornemmelse af, at alle de andre i skolegården holdt øje med dem.

— Jeg har savnet dig. Hvad har du fejlet? Hun smilede stadig og så sød ud, og han havde en rasende lyst til at røre ved hende, samtidig med at han gerne ville være alle andre steder end lige netop her.

– Nåe, ikke noget, sagde han og trådte sig selv over den ene fod.

– Hvad siger du? Sig mig, hvor har du fået det blå øje fra? Hun så pludselig alvorlig ud.

– Åh det, det er ikke noget.

– Og skrammen der på kinden? Har du været oppe at slås?

– Næh, ikke sådan. Joh, lidt, måske.

– Hvornår? Der var pludselig kommet noget fremmed og hårdt i Hannes stemme. – Det var vel ikke i lørdags, da du gik hjem fra mig?

– Joh, det var det måske nok, mumlede Jozef og trådte sig endnu hårdere over foden. Men det er lige meget. Det betyder ikke noget nu.

– Var det Erik? Var det?

– Erik? Hvad for en Erik? Jeg kender ingen, der hedder Erik.

– Min bror. Var det ham?

– Hvorfor tror du, det skulle være din bror? spurgte han og lod være med at se på hende.

– Fordi han stillede med en tyk og ophovnet overlæbe søndag morgen. Og et par rifter på kinden. Og fordi det kunne ligne ham. Jeg kender ham bedre end nogen anden.

Larmen fra klokken fortalte, at frikvarteret var forbi, og rundt om begyndte de andre at gå hen mod døren.

– Jeg må snakke med dig. I eftermiddag. Hvor kan vi mødes? fortsatte hun hurtigt.

– Det ved jeg ikke, svarede han trist og tænkte på, hvad der ville ske, hvis hendes bror så dem sammen igen.

– Så mødes vi ude i grill-båren, hvor vi var inde, den aften vi fulgtes ad hjem fra Eriksen. Klokken halv fire. Der er

sikkert ingen derude om eftermiddagen.

Så forsvandt hun. Han gik langsomt bagefter og ind i klassen.

Han kom først derud. Han havde valgt sidegaderne, som han plejede, men var alligevel derude før tiden. Det røde neonskilt var tændt, selv om det var helt lyst og ville være det længe endnu, men det virkede åbenbart ikke særlig godt, for der var kun et par stykker derinde. Det var et par halvgamle mænd i arbejdstøj, der sad og drak kaffe og spiste wienerbrød. Pigen bag disken var på hans egen alder. Han var sikker på, at hun gik i skole endnu og havde jobbet her om eftermiddagen, fordi der ikke var så meget at lave, at det kunne betale sig at have en voksen til det.

Duften af grillede pølser fik hans tænder til at løbe i vand og hans mave til at opføre sig mærkeligt, så han bad om en hot dog og en appelsinvand.

– Rå eller ristede? spurgte hun.

– Rå. Og med agurkesalat.

– Med hva'?

– Med agurkesalat. Han vidste godt, at det var et forbandet svært ord, og at han udtalte det lidt forkert, men han kunne lide det, og kællingen kunne da for fanden vel bruge hovedet.

– Nåh, agurkesalat, sagde hun og lagde tre skiver agurk oven på de rå løg.

– Fire en hal', tak.

Han stak hende en femmer og hældte de to femogtyveører ned i lommen, inden han gik over til det bord, de havde siddet ved sidst. Han satte sig, så hun kunne se hen mod døren. Det var der, Hanne havde siddet, men han havde

bedre overblik over det hele herfra.

Da han havde spist sin hot dog, rødede han de penge op af lommen, han havde tilbage. 8,75. Det var ikke store sager, og han brød sig ikke om at bede om flere hjemme, nu da de skulle rejse. Der skulle nok blive brug for alle de penge, der kunne skraves sammen. Men så måtte han klare sig uden. Det havde han gjort før, og han kunne gøre det igen.

Hanne kom lidt efter. Hun fik øje på ham, så snart hun kom ind, og gik hen og tog en cola med sig.

– Hej, sagde hun, jeg er lidt forsinket. Jeg skulle lige først have klaret en opvask. Hvordan går det?

Han mente, at det gik godt nok, ventede bare på, at de skulle komme i gang med det pinlige, tævene, hendes bror, som han altså nu vidste hed Erik.

Han kom ikke til at vente ret længe. Hun nippede en enkelt gang til sin cola. Så sagde hun:

– Det var altså Erik.

Det var egentlig ikke sagt som et spørgsmål, snarere som noget, hun slog fast.

– Jaeh, jo, det var det vel.

– Var han alene?

– Næh, der var to til.

– Tænkte jeg nok. Det ligner ham. Hvad gjorde de?

Han vidste ikke, hvad han skulle svare. Hvordan kunne han fortælle, hvor angst han havde været, hvor ondt det havde gjort? Hvordan kunne han fortælle hende om blod og bræk, og at han havde tudet, da han kravlede hen over gården for at komme op i seng? Kunne han overhovedet fortælle hende om, hvor nedværdigende det hele havde været?

– Vi sloges, sagde han endelig.

– De var tre, og du var alene. Det vil sige, at de gennem-

tævede dig? Hendes spørgsmål var enkle og ubarmhjertige, og han var ved at blive vred, fordi han ikke kunne blive fri for at svare.

- Ja, for fanden, sagde han. Hvad havde du regnet med? Hvad tror du, jeg har ligget i sengen for i en uge? De smed mig ind i en port og lod mig ligge.

Det var, som om han kom i gang med den tilståelse. Langsomt og i små stumper kom historien, om hvordan Erik havde sagt, at det var, fordi de havde været i biografen sammen, og om hvordan han havde mødt Erik i gården første gang. Til sidst fortalte han om deres beslutning om at tage hjem til Jugoslavien. Det blev nemmere at fortælle om det efterhånden. Han havde trængt til at fortælle det til nogen, det alt sammen, og han følte sig lettet, da han havde gjort det. Det havde været svært at være alene om det.

Mens han fortalte, havde Hanne lagt sin hånd over hans på bordet. Da han tav, kiggede hun på ham, og han havde aldrig set hendes øjne sådan før. De var helt mørke og håbløse, og på hendes ene kind sad der en tåre.

- Jeg er så ked af det, sagde hun endelig. Men jeg tror ikke, der er noget at gøre ved det. Han har været sådan, lige siden far og mor blev skilt for mange år siden. Og det frygtelige er, at der er så mange, der er lige så store sjovere som ham. Jeg ved ikke, hvorfor det skal være sådan, men en gang imellem tror jeg, at de mangler noget. Jeg aner bare ikke, hvad det er.

- Du må ikke græde, sagde han og klemte hendes fingre. Det skal nok gå. På en eller anden måde. Og nu er det jo... Han mærkede, at han blev rød i hovedet, men han tvang sig til at fortsætte: nu er det jo snart forår.

Hun smilede til ham, mens hun tørrede tårene væk med

bagsiden af hånden. Så gik de. De gik hver sin vej hjem. De turde ikke andet.

I de næste par uger var de sammen to gange på grill-baren og ellers ikke. Det var begge gange om eftermiddagen, når der sjældent var andre, og de nød at være sammen og holde hinanden i hånden, røre ved hinanden, men det var, som om det ikke var nok at mødes i denne åregamle os af pommefrites og franskbrød med ost. Dybt inde i dem begge voksede et behov for at kunne være gode ved hinanden uden at blive overbegloet af sammenkrøllet pergamentpapir med et øje af ketchup og et af sennep.

Det var Hanne, der bestemte, når de skulle derud. På en eller anden måde fik hun afleveret et brev i hans taske næsten hver dag, og to gange havde hun altså skrevet „baren“ og et klokkeslæt. Han skrev ikke til hende igen, ikke fordi han ikke havde lyst, men fordi han ikke brød sig om det. Han vidste af bitter erfaring, hvor mange fejl, han ville lave i et brev på dansk, og så lod han være.

Nu sad de her så igen. Det var onsdag, og det var næsten maj. I overmorgen var det maj, og så var det forår, og den femtende skulle de rejse til Jugoslavien.

– Er det virkelig rigtig sandt, at du rejser? spurgte hun. Hun havde spurgt før, men kunne ikke få sig selv til at tro på det.

– Ja, sagde han. Den femtende. Vi har allerede solgt fjernsynet, og far har fået et værelse.

– Glæder du dig?

– Det ved jeg ikke, svarede han alvorligt. Lige i begyndelsen gjorde jeg, men der er så meget... nu efter at... men jeg

kan heller ikke holde ud at blive. Og hvad skal vi gøre? Vi kan jo ikke mødes her resten af vores liv.

– Vi ku'... Nej, vel, ku' vi ej. Jeg ved det ikke. Vil du skrive til mig, når du kommer hjem?

– Det kan jeg jo ikke. Det ved du godt.

– Det er altså noget gammelt vrøvl og sludder. Hvad tror du, det betyder, at der er stavfejl i et brev? Her er endelig et sted, hvor du er virkelig anderledes, fordi du kan mere end os, og så vil du ikke bruge det. Ved du, hvad du så er?

– Nej, sagde han og så op, og han opdagede, at hendes øjne pludselig var blevet glade igen, og at hun smilede, som om hun ville drille.

– Jeg har ellers fortalt dig det før. Lige ved det her bord.

– Mener du, at så er jeg et pojk?

– Ja, vel er du et pojk. Og for resten hedder det et pjok, men skriv du bare pojk, jeg skal nok forstå det alligevel, og der kan du selv se. Lover du så at skrive?

– Ja, smilede han, for hun var så ivrig, at han ikke kunne lade være.

Så snakkede de videre. De lagde vilde planer om at besøge hinanden, hun i Jugoslavien, han i Danmark, klamrede sig i fortvivlet opstemthed til noget, som de ikke selv turde tro på, men som de hver især gerne ville give den anden kraft til at tro. Og olieosen blandede sig endnu en gang med støjen fra juke boxen, sådan som den havde gjort det, første gang de havde siddet her sammen, og blev til et lunt tæppe af stjålet tryghed, som to mennesker uden noget sted at gå hen kunne skjule sig i.

De fulgtes ad ud, da der begyndte at komme folk. Nede i en sidegade smuttede de ind i en port og stod længe og bare

klyngede sig til hinanden, mens de hver især prøvede at sugе sikkerhed til sig ved bare at være et andet menneske så nær. En gang imellem gik et menneske forbi porten ude på fortovet, men de reagerede ikke på det.

Endelig slap de hinanden, varme og forpustede.

– Kender du vejen med den røde låge ude ved skoven? spurgte hun og strøg en hårtjavs væk fra ansigtet.

– Næh, svarede han, jeg har aldrig hørt om den.

– Du skal et par kilometer ud ad hovedvejen. Så er den der på venstre hånd. Det er bare en gammel, faldefærdig låge, der aldrig er lukket. Skal vi mødes der på søndag over middag?

– Ja, sagde han hæst. Han forstod pludselig, hvad hun mente.

– Gå lidt op ad vejen ind i skoven. Så kommer jeg. Hun smilede. Måske kan vi finde et sted, hvor der vokser græs.

Så forsvandt hun ud ad porten og hen ad fortovet. Lidt efter gik han også. Den anden vej.

Hvor længe er fire dage? Hvor længe er en evighed? To evigheder? Hver dag føltes for ham som år, hver time som noget, der ikke ville få ende. Han var skiftevis glad og irriteret, venlig og afvisende. Om eftermiddagene drev han rundt i gaderne uden at vide, hvad han skulle foretage sig, og flere gange fandt han sig selv stående ud for et vindue med dameundertøj for at finde ud af, hvordan det fungerede. Hvordan løste man en bh op uden at fumle og blive til grin? Hvordan, hvordan, hvordan? Hvad gjorde man for at gøre det rigtigt, og skulle man sige noget? Vidste Hanne det?

Han var forvirret og lykkelig og ulykkelig på samme tid, og inderst inde var han lidt bange. Men hvis nogen havde

spurgt ham, hvad han var bange for, havde han ikke kunnet svare, havde heller ikke villet det, selv om han kunne.

De så hinanden hver dag i skolen. Hun blinkede til ham og smilede, og en enkelt gang blev det til et kort klem om en arm, da de mødtes på gangen, og han var lykkelig og stolt hver gang, men det var, som om hun vidste, at han ikke brød sig om, at andre skulle se det. Eller at hun selv var bange for, andre skulle se det, fordi hun også var bange for broren. Erik. Plasticjakken.

Han kom til at tænke på Liza, lillesøster Liza, som han drillede og småskændtes med, men som aldrig ville kunne blive bange for ham, Jozef, og på en eller anden måde kom han til at holde endnu mere af hende. Han havde aldrig tænkt på hende som pige før, ikke på den måde, men han lovede sig selv, at han ville hjælpe hende, når det engang blev hende, der skulle opleve foråret.

Fredag aften gik han ned på gaden, da de andre begyndte at gå i seng. Han drev lidt rundt, men langsomt og sikkert kom han nærmere og nærmere en bestemt gade og en ganske bestemt port. Hans hånd holdt fast om tre enkroner i lommen, og til sidst stod han over for porten på den anden side af gaden, mens han prøvede at se ligegyldigt på de mennesker, der gik forbi. Gaden var oplyst, og der var ikke ret mange mennesker ude, men porten var næsten mørk. Kun et svagt lys fra den lille, gule automat lyste op i mørket, og lyset sugede hans blik til sig.

Han drev over mod porten, mens han kiggede sig omkring. Et par ældre mennesker var på vej væk, og en ung mand, noget ældre end han selv, kom ned imod ham. Han stillede sig op med ryggen mod porten og hørte, hvordan manden drejede ind bag ved ham. Så kom de tre små smæld

af énkrone og lyden fra håndtaget, der blev trukket ud. Så hørte han manden komme ud af porten og så ham forsvinde i samme retning, som han var kommet fra.

Lidt efter var gaden tom, og han smuttede ind og fodrede automaten med sine tre kroner. Larmen føltes øredøvende, og han flåede i håndtaget for at få det overstået og komme af sted. Det var en befrielse at komme ud på fortovet igen, og han sendte manden, der havde benyttet automaten, mens han selv stod med ryggen til, en misundelig tanke. Han havde bare gjort det.

Med hånden dybt i lommen, lukket om den lille, skrøbelige æske med præservativer, gik han hjemad.

Han spiste hurtigt, slugte nærmest maden. Så skubbede han tallerkenen ind på bordet og rejste sig.

– Jeg bli'r nødt til at gå nu. Jeg skal møde en kammerat, sagde han og mærkede, at Liza så på ham.

– Du kan vel skylle din tallerken af, sagde hans mor lidt surt, og så måtte han tilbage og have fat i tallerkenen og ud i køkkenet. Han havde ikke tid, men han var nødt til det.

Døren til trappen faldt i bag ham, og han snusede solen og varm forårsluft ind. Jo, hun havde haft ret dengang, Hanne. Foråret lugtede også i en by.

Han måtte tage sig sammen for at lade være med at løbe, da han kom ud på gaden. Han havde lyst til det, men det ville se fjollet ud her mellem alle de mennesker. I stedet prøvede han at se sig selv i butiksruderne, når han gik forbi, og egentlig var han tilfreds med det, han så: sorthåret, krøllet, lidt langhåret i nakken, bredskuldret, høj og slank. Og cowboybukserne og det brede læderbælte klædte ham, syntes han. Han havde taget vindjakken af og smidt den over skulderen, så knivens lyse skæfte og den sorte læderskede kunne ses. Et par gange prøvede han at se sig selv i profil, men måtte indrømme, at det var umuligt. Han havde ellers en flot profil, havde hans mor sagt.

Da han kom ud i villakvartererne begyndte han så småt at løbe. Ikke et målbevidst, sugende løb, men et løb, der lige så meget var en slags dans med spring op efter grene, der ragede ud over havehækkene. En dans for foråret. Hans forår.

Husene hørte op, og markerne og skoven begyndte. Lug-

tene blev anderledes, som noget han kendte, og trafikken blev hurtigere. Fra nogle af bilerne vinkede folk til ham og han vinkede igen, mens han fortsatte sit løb, der var blevet anderledes herude, hvor der var plads til at løbe.

Da han havde løbet sig mat og mæt, slog han over i gang. Han hoppede ned i grøften og gik videre dernede, bøjede sig ned i farten og plukkede en mælkebøtte for at smage på årstiden. Den bitre, hvide mælk fik ham til at skære ansigt og spytte, men smagen hørte med, selv om den var ubehagelig, og han havde den længe på tungen.

Lågen dukkede op af sig selv. Pludselig var den der bare, uden han havde søgt efter den, en gammel, mørkerød og afskallet låge, som aldrig havde kunnet nå over vejen, og som bare hang i sit ene hængsel. Engang havde den haft en anden låge på den anden side af vejen at nå sammen med, men den var væk nu. Kun pælen med hængslerne stod tilbage. Inden han drejede ind ad vejen, kiggede han sig tilbage for at se, om Hanne var på vej, men hun var ikke at se. Han regnede med, at hun ville komme på cykel, og han vidste, at han var i god tid, så han begyndte langsomt at følge vejen ind i skoven. Hist og her stod en birk, som allerede havde været sprunget ud i nogen tid, men mest var det bøgetræer, og det var ikke dem alle, der havde nået at blive grønne. Han rakte en hånd op og raspede en håndfuld blade af en gren. Bladene smagte godt, og han gik og spiste dem ét for ét, mens han sparkede i støvet.

Et stykke oppe ad vejen var der en lille lysning med sol. Her smed han sig og rullede rundt, så han kunne se ned ad vejen. Lidt efter halede han skjorten op over hovedet. Her var læ, og solen varmede dejligt på hans ryg.

Da hun kom en tre kvarter senere, sad han og snittede i en gren, han havde skåret af et bøgetræ. Han fik øje på hende helt nede ved lågen, hvor hun stillede sin cykel, og han fulgte hende med øjnene hele vejen op, mens han uden at tænke over det snittede grenen kortere og kortere. Hun vinkede til ham, da hun så ham, og han vinkede igen og skubbede kniven ned i skeden. Et øjeblik efter lod hun sig dumpe ned ved siden af ham med ét „hej“.

– Gud, hvor er det varmt, sagde hun og slog armene om ham og kyssede ham. Det var rart at mærke hendes fingre mod den bare ryg, og han sad helt stille og lod sig kysse.

– Kom, sagde hun pludselig og sprang op. Skal vi gå?

De fulgte vejen et stykke længere op og drejede så ind ad en sti, hvor træerne næsten lukkede solen ude. Ingen af dem sagde noget, nød bare at gå hofte ved hofte og krop ved krop. Langsomt lukkede træerne sig om dem.

Rundt om den lille lysning stod unge birketræer med et par af nye blade. Han havde knappet hendes bluse op og lå og kælede for hendes bryster. I begyndelsen havde han knap turdet se på hende, men langsomt var genertheden forsvundet sammen med den første dirrende ophidselse over synet. Hun fulgte furerne mellem hans ribben med en finger, mens hun smilede til ham, indtil hun pludselig trak hans ansigt ned til sit. Blodet dunkede i hans tindinger, mens hans hænder lærte hendes krop at kende. Han fumlede med hendes bælte, til han fik det op og krængede hendes cowboybukser af, og hans hænder tog hårdere, end han egentlig ville, så hun klynkede lidt, indtil han blev mere forsigtig.

– Du skal tage noget på. Hun hviskede, selv om ingen kunne høre dem, og han rodede i lommen efter præservati-

verne, mens han stadig holdt om hende med den anden arm, som om han var bange for, at hun skulle løbe fra ham. Til sidst måtte han alligevel slippe hende for at få det rullet på, og så lå han mellem hendes ben, mens hun klyngede sig til ham, og næsten med det samme mærkede han en sugen i hele kroppen, og han borede fingrene ind i hendes ryg og havde en fornemmelse af, at træerne omkring den lille lysning snurrede rundt og rundt og til sidst væltede ned over dem.

Langsomt åbnede han øjnene og fik øje på en lille blå blomst, der groede op gennem græsset ved siden af hendes ene øre, og han bøjede munden helt ned til blomsten og øret og mumlede:

— Tak.

Hun rullede om på siden og bøjede sig lidt tilbage, så hun kunne se hans ansigt.

— Selv tak, smilede hun, og hendes øjne var blå og klare som blomsten, og på en eller anden måde fik de hans genert-hed til at forsvinde, så han kunne se tilbage på hende, og han følte varmen skylle igennem sig af en helt ny fornem-melse: at hun var hans pige, hans helt alene, det største, lyk-keligste og smukkeste, han nogen sinde havde oplevet. Langsomt bøjede han sig frem og kyssede hendes øjne.

De havde fået tøjet på igen begge to og lå og kiggede op mod solen. En gang imellem drev en sky forbi i alt det blå oven over dem, og han fulgte dem med øjnene og fik dem til at forestille alt muligt.

— Har du gjort det med andre? spurgte han pludselig.

— Hvorfor det? Hun lå med hovedet på hans arm og le-gede med hans hår.

– Jeg vil gerne vide det.

– Det kan jeg da ikke se nogen grund til. Hun vikledes en tot af hans hår om sin finger igen og igen. – Vil du bryde dig om, at jeg går rundt og fortæller, at jeg har gjort det med dig?

Han svarede ikke, for han vidste ikke, hvad han skulle sige. Selvfølgelig ville han ikke bryde sig om det, men han syntes alligevel, at dette her var noget andet, selv om han ikke kunne forklare hvordan. Og til sidst måtte han give denne mærkelige pige ret, selv om han ikke sagde det til hende, og dybt, dybt inde i sig selv indrømmede han, at hun igen havde lært ham noget, som var selvfølgeligt for hende, bare fordi hun var Hanne, men som han aldrig havde skænket en tanke.

– Er det virkelig sandt, at du vil rejse hjem? spurgte hun med lukkede øjne.

– Ja, det... ja, jeg vil. Jeg er nødt til det. Han var pludselig blevet usikker, men prøvede at overbevise sig selv om, at det ikke passede.

– Hvad så med mig? Med os? Har du slet ikke tænkt over det?

Jo, vel havde han tænkt. Igen og igen havde han tænkt. Men...

– HEJ! KOM HER, VENNER! JEG HAR FUNDET DEM!

Råbet gjaldede gennem skoven og fik dem til at fare op. I udkanten af lysningen, seks-syv meter borte, stod Erik. Plastikjakken. Og et øjeblik efter dukkede hans to følgesvende op.

De stod, som de plejede. Ingen sagde noget. De stod bare med let sammenknebne øjne og stirrede på dem.

– Hvad vil I? sagde Hanne endelig. Hun var vred. Skrub af med jer. Vi har ikke haft bud efter jer.

– Hold kæft, tøs! snurrede Erik uden at dreje hovedet mod hende. Han stirrede stadig på Jozef.

– Gu' vil jeg ej. Skrid med jer. Bisser!

– Kan du så holde kæft, din lille mær! Erik slog hende brutalt over munden med bagsiden af hånden. Han slog hårdt, og hendes mund begyndte at bløde. Hun gav et lille forskrækket skrig fra sig og tog sig til munden, og i det samme sprang Jozef. Han slog vildt ud efter Eriks ansigt, men Erik var forberedt. Jozef havde en fornemmelse af, at hans kæbe brækkede, da Erik ramte ham på hagespidsen. Et øjeblik efter lå han fladt på ryggen i græsset.

– Nå, nigger. Du fik altså ikke nok sidste gang, hva'? Erik stod tæt ved siden af ham og kiggede hånlige ned på ham. Vi syntes ellers, vi gjorde det helt pænt, men i dag skal du få det lært. Når vi er færdige med dig, vil du ønske, at du aldrig så meget som havde set en hvid pige.

Pludselig fór Eriks fod frem. Jozef prøvede at rulle væk, men alt for sent. Skoen borede sig ind i hans side lige under ribbenene. Sparket brændte som ild og gjorde ondt langt ind i kroppen, og et øjeblik var det helt sort for hans øjne, mens han gispede efter vejret. Så hørte han Hannes stemme. Den var vild og skinger og fik ham til at dreje hovedet.

– Feje svin! Han så, at hun begyndte at løbe hen imod

dem, men en af de andre stak en fod frem, så hun snublede og faldt.

– Hold hende, kommanderede Erik til ham, der havde spændt ben. Så vendte han sig mod Jozef igen. – Rejs dig så op og få dine klø, nigger, eller jeg sparker nyrerne ud af kroppen på dig.

Jozef genoplevede i et eneste glimt slagsmålet på gaden, fornemmede smagen af sit eget blod og lugten af sit bræk. „Aldrig mere. Aldrig, aldrig mere!“ fór det gennem hans hoved, og han følte det uværdige i sin egen og i Hannes situation som en fysisk smerte.

Han drejede rundt og kom op på hænder og knæ, og han var næsten kommet op at stå, da han hørte den ene af cowboyjakkerne råbe:

– Hva' satan! Han har også kneppet hende, det svin! Han stod, ophidset ved tanken, og skubbede med foden til det brugte præservativ, som Jozef havde kastet fra sig i græsset.

– Det er løgn! udbrød Erik. Det er fan'ne da vel løgn?

– Hvad tror du så, det her er? Han fik præservativet op på skoen og sparkede det hen imod Erik og Jozef.

– Så er det sket med dig, nigger, hvædede Erik. Du har ikke en chance.

– Vi kastrerer ham sgu! vrædede cowboyjakken. Det her skal han ikke have lov til at lave igen.

– Ok, ok. Men først skal han have sine tæv. Og bagefter er det hendes tur. Erik nikkede hen imod Hanne, der lå på jorden med en af cowboyjakkerne over sig og en arm vredet om på ryggen.

Det kogte og rasede i Jozef. Han havde været klar til at tage et slagsmål med Erik, og han anede ikke, hvad det var at kastrere. Men at disse røtter skulle rode rundt og snage i

det, der var sket mellem ham og Hanne, kunne han ikke holde ud. Det var, som ville de ødelægge alt, hvad der var smukt og værdifuldt, som om alt, hvad der var noget værd, skulle gøres snavset. „Aldrig mere!“ Han så hen på Hanne, der havde vredet sit ansigt fri af græsset, og hendes øjne, der for så kort tid siden havde været varme og klare, var nu bange og fortvivlede.

— Løb, Jozef, løb, råbte hun, og det lød, som om hun græd, indtil sjoveren, der holdt hende, fik vredet hendes arm endnu mere, så hun begyndte at skrigе af smerte.

Jozef blev voksen ved det skrig. Alt, hvad han havde haft sammen med Hanne, hvad han havde følt for hende, hvad han stadig følte, og alt det, hun havde lært ham, samlede sig i en klump i hans mave og fyldte ham, og da Erik sprang på ham for at knuse ham og ødelægge ham, havde han taget sin beslutning.

Det første slag undgik han, så de tumlede sammen krop mod krop, og Erik fik en arm om hans nakke og holdt ham fast, mens han slog og slog med den anden hånd. Jozef lod ham slå og famlede efter kniven, var ved at tabe den, fordi slagene fik ham til at vakle, men endelig havde han den i hånden. Så huggede han til, ind i alt det onde og snavsede, der aldrig havde kendt noget smukt, og som var blevet der-efter.

Han mærkede kniven gå igennem tøj og kød, til den var i til skæftet, hørte Erik skrigе og huggede igen og igen, mens han følte grebet om sin hals slappes og til sidst så ham glide ned på jorden, med begge hænder presset mod maven.

Han stod med kniven i hånden og så hen på de to cowboyjakker, der var som lammede og ikke turde røre sig. Han havde en modbydelig fornemmelse af varmt blod på sin

hånd og turde ikke se ned på den, fordi han var bange for at blive dårlig, men søgte og fandt i stedet Hannes øjne.

– Slip hende. Han sagde det stille og tonløst, men det virkede, og Hanne kom på benene. Tårerne strømmede ned over hendes kinder, da hun kom hen og stillede sig ved siden af ham, og han famlede ud med den hånd, han ikke havde kniven i, og fandt hendes hånd og klemte hendes fingre. Det var, som om han var helt tom indeni, men alligevel gik det langsomt op for ham, hvad han havde gjort, og med en vis gysen indrømmede han over for sig selv, at han ikke fortrød. Det havde været noget, som skulle gøres. Måske havde der været andre muligheder, men han havde ikke haft andre, og han havde været den eneste til at gøre det. Han havde slået et menneske ihjel, og det var forkert. Men der var andre ting, der havde været mere forkerte, hvis han ikke havde gjort det. Sådan var det bare. For første gang havde han truffet et virkeligt valg, og han mente, at han havde valgt rigtigt.

I begyndelsen havde Erik stønnet og klaget sig. Nu lå han helt stille, og hans øjne stirrede tomt op i alt det blå over lysningen, og det eneste, der kunne høres, var Hannes gråd. De to andre stod helt stille med armene hængende ned langs siden og stirrede og stirrede med tomme øjne.

Der gik lang, lang tid. Endelig drejede han hovedet imod Hanne, og hun kunne mærke hans blik og løftede hovedet og så tilbage på ham.

– Jeg elsker dig, sagde han, og hans stemme lød mærkelig, tonløs og forpint, og udtalen var forkert, for han havde aldrig sagt „elsker“ før. Så bøjede han hovedet en smule frem og kyssede hende let på panden, mens han klemte hendes hånd, så det gjorde ondt.

Langsomt gik han ud af lysningen og ind mellem træerne.
Væk. Hendes stemme nåede ham, så snart de første træer
skjulte ham.

- Jozef! Vent! Jo-zef!

Så begyndte han at løbe.

Han havde løbet længe, op og ned ad bakker, og grenene havde svirpet ham i ansigtet, men det var noget, der hørte med, og efterhånden løb han ophidselsen ud af kroppen, samtidig med at han blev træt. Han anede ikke, hvor han var, og spekulerede heller ikke på det. Det meste af tiden havde han løbet i skov, en gang imellem på marker og så i skov igen. Måske var det den samme skov, måske en anden. Til sidst snublede han over en trærod, faldt og blev liggende.

Han lå egentlig godt, og han trængte til at ligge. I en skov, et sted hvor der groede græs, sådan som her. Det havde været en lang dag, lang og forvirrende. På en måde havde det også været en god dag. Der havde været noget, som skulle gøres, og det var blevet gjort.

Han lå med den ene arm strakt frem foran sig, og da han havde pustet ud, og hans åndedræt var blevet roligt, drejede han hovedet for at se på den. Hans øjne fulgte langsomt armen fra albuen ud mod hånden. Der var kniven endnu. Den var fuld af størket blod, ligesom hånden var, og han så på det uden at væmmes, men også uden glæde. Sådan var det bare. Det var en naturlig ting, på samme måde som det var naturligt, at han var tørstig.

Hvor lang tid havde han løbet? En time? To timer? Fire timer, måske. Det var ved at blive mørkt mellem træerne, men han anede ikke, hvad klokken var, da han begyndte. Hvor længe havde han ligget sammen med Hanne i lysningen? Et helt liv, syntes han, men i hvert fald det meste af et liv.

De måtte være på jagt efter ham nu, politiet. Mon de kom med hunde med det samme? Hvis de gjorde det, og hvis det var den samme skov, han var i, ville de snart få fat i ham. Og hvad så? Han havde slået et menneske ihjel, men hvordan skulle han forklare politiet, at det havde været nødvendigt, hvis alt smukt i verden ikke skulle ødelægges? Pludselig kom han til at tænke på den mand, der kom rundt i gårdene og lagde rottegift. Rotterne kunne ikke gøre for, at de var rotter, og Erik kunne ikke gøre for, at... og så dukkede der en rotte op med en flettet lædersnor i den ene pote, og den gik hen til et hvidt brød, et stort, dejligt hvidt brød med blå øjne, og gnavede lidt i det og gnød sig op ad det, og da rotten gik, lå brødet tilbage og var blevet gråt og snavset.

Han rystede lidt på hovedet for at få billederne væk og satte sig op. Det ville blive umuligt at forklare noget som helst, og han vidste det. Og hvad så? Han ville blive straffet. På en eller anden måde ville han blive spærret inde. Måske sammen med en ny plasticjakke. Et par nye cowboyjakker. Han vidste det ikke, og han anede ikke hvor længe. I fjorten dage havde det pint ham, at han skulle vælge mellem Hanne og Jugoslavien. Nu havde han valgt. Det blev ingen af delene. Og hvad var der så tilbage?

Han rejste sig og begyndte langsomt at gå, mens han følte sig forvirret på en meget klar og rolig måde. Lidt efter begyndte han at løbe igen, ikke vildt og hidsigt som før, men stille og afslappet.

Da han fandt hovedvejen, var det blevet mørkt, og det var begyndt at småregne. Asfalten var våd, og længe før han kom ud til vejen, havde han kunnet høre bildækkenes susende sjaskelyd. Da han kom ud af skoven, småløb han hen

til det nærmeste vejtræ for at gemme sig så godt som muligt. Det eneste, han ikke ville møde nu, var en patruljevogn.

Han stod og lænede sig op ad træet og flyttede sig fra side til side, alt efter hvor de enkelte biler kom fra. Der var ikke særlig meget trafik, og han kunne få øje på lygterne i god tid.

Han havde stadig kniven i hånden, den var næsten blevet en del af ham, og han prøvede at forestille sig, at det var Hanne, for han trængte til at holde nogen i hånden. Så strøg han over træets bark og fandt et godt, glat sted. HANNE snittede han. De gulhvide bogstaver lyste i tusmørket, og han fulgte forsigtigt sårene i træet med en finger, da han var færdig. Til sidst huggede han kniven ind i træet under bogstaverne.

Der kørte nogle få personbiler forbi, og han fulgte deres røde baglygter med øjnene, til de forsvandt. Det varede længe, for der var en lang, lige strækning til begge sider. Så hørte han det, og han mærkede det næsten samtidig: den svage durren i vejen af en stor lastbil, der nærmede sig. Han så lygterne dukke op langt ude, så dem komme nærmere og nærmere og hørte lyden vokse, og han spændte musklerne i kroppen og mærkede jorden dirre mere og mere under sine fødder, mens lygterne blev til et lyshav. Så satte han af og sprang – ind midt i al lyset.

For anden gang i sit liv havde han taget en virkelig beslutning.

Norðamerika – Endurtøka

1. Hví vita vit so nógv um Norðuramerika?
2. Greið frá hugtakinum “stakríki”.
3. Hví royna nógvir meksikanarar at koma um markið til USA?
4. Hvaðan er fólkíð í Norðuramerika?
5. Á hvønn hátt varð upprunafólkið ávirkað av, at evropearar tóku landið?
6. Tekna kort av Norðuramerika. Merk av á kortinum tey fjølbygdistu økini. Hverja niðurstøðu kemur tú til?
7. Hverji mál tosa tey í Norðuramerika? Hvar verða málini tosað?
8. Greið í stuttum frá náttúruni í Norðuramerika.
9. Greið í stuttum frá landbúnaðinum í USA og Kanada umframt í Meksiko og Miðamerika annars.
10. Nevn nøkur dømi um týðningarmikið náttúruleingi, sum er at finna í Norðuramerika.
11. Hvussu verður umhvørvið ávirkað av lívsfærsluni í Norðuramerika?

Norðuramerika - Hugdýping

1. Indianarar og afroamerikanarar eru stórir minnilutabólkar í Norðuramerika. Finn fram til, hvussu stórir partur av fólkinum í Kanada og í USA er úr hesum fólkabólkum. Sig í stuttum frá teirra søgu og hvussu støðan hjá teimum er nú á døgum.
2. Meksikobýur er ein av heimsins størstu og skjótast vaksandi býum. Greið frá býnum. Viðger fyrimunir og vansar av at búa í Meksikobýi.
3. Hugs tær, at tú ert ungur meksikanari og hevur tikið avgerð um ólógliga at flyta til USA. Hví tekur tú hesa stóru og vandamiklu avgerð?
4. USA hevur ómetaliga stórar nøgdir av olju, men kortini má landið innflyta stórar nøgdir av olju. Hví hevur USA ikki nóg mikið av olju til egna nýtslu? Hvussu hevur hetta ávirkað mátan, sum USA ber seg at í verðini?
5. Tekna ein topografískan tvørskurð av USA frá San Francisco til Washington. Brúka kort, sum vísa fjøll og hæddarmunir. Hvussu ávirkar tað hitaviðurskiftini og avfallið í USA, hvar fjallarøðir eru, og hvar láglendi og hálendi er?
6. Karibia, sunnari partur av USA og partar av Miðamerika verða ofta rakt av ógvisligum veðurlagsfyrirbrigdum. Tropiskar melduródnir kunnu gera stóran skaða og krevja nógv mannalív. Kanna og greið frá einari víðagitnari ódn. Hví eru so ofta tropiskar ódnir í hesum øki?
7. Hví eru fólk í vestara parti av meginlandinum hótt av jarðskjálvta og eldgosi?